

ITKONNIEMEN RANTA MUUTOKSESSA

t e o l l i s u u s a l u e e s t a   e l ä v ä k s i   k a u p u n g i n o s a k s i

Diplomityö 2016/Olga Maria Airaksinen
Aalto-yliopisto/Arkkitehtuurin laitos/Creative Sustainability
Valvoja Trevor Harris/Ohjaaja Antti Lehto

Kiitokset

Lämpimät kiitokset ohjauksesta arkkitehti Antti Lehdolle ja professori Trevor Harrisille sekä Kuopion kaupungin edustajille yleiskaavajohtaja Juha Romppaselle, kaavoitusarkkitehti Matti Asikaiselle ja muille yhteyshenkilöille.

Olen viettänyt paljon mukavia hetkiä työn parissa Rõõmin työhuoneella. Kiitos tästä oivallisesta paikasta tehdä työtä sekä hyvästä seurasta.

Suurimmat kiitokset kuuluvat perheelleni Mikolle, Okolle ja Arjalle tuesta työlleni.

ITKONNIEMEN RANTA MUUTOKSESSA

teollisuusalueesta eläväksi kaupunginosaksi

Tiivistelmä

Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Arkkitehtuurin laitos

Tekijä: Olga Maria Airaksinen
Työn otsikko: Itkonniemen ranta muutoksessa - teollisuusalueesta eläväksi kaupunginosaksi
Pääaine: Creative Sustainability in Architecture
Työn aihealue: Kaupunkisunnittelu
Valvoja: Trevor Harris
Ohjaaja: Antti Lehto
Vuosi: 2016
Sivumäärä: 106

Tämän diplomityön tavoitteena on pohtia Kuopion ruutu-kaavakeskustan koillispuolella sijaitsevan Itkonniemen rannan muutosta ja havainnollistaa sen yksi mahdollinen kehityspolku. Keskeinen teema työssä on transformaation käsite; alueiden muutoksen ymmärtäminen jatkuvana prosessina selvärajaisten projektien sijaan.

Kuopion Itkonniemen ranta-alue on ollut viimeisen sadan vuoden ajan teollisuuden käytössä. Alueen länsipuolelle perustettiin 1920-luvun alussa kaupungin kasvaessa suuri tulitikkutehdas, joka 1940-luvulle tultaessa on muuttunut vaneritehtaaksi. Nyt, vanerikoneiden hiljennyttyä lopullisesti vuonna 2005, tilat ovat vajaakäytöllä ja odottavat uutta elämää. Itkonniemen rannan länsipuoli on vielä nykyisellään pienteollisuuden ja palvelutoimintojen käytössä, mutta kaupunkirakenteen tiivistyminen ja alueen keskeinen sijainti luovat tarpeen myös näiden alueiden kehittämiseksi.

Itkonniemen ranta sijaitsee hyvällä paikalla Kuopion kaupunkirakenteessa, Kallaveden rannalla. Alueelta avautuu näkymä

kohti Kuopion matkustajasatamaa ja keskustaa. Matkaa kaupungin keskipisteeseen eli Kuopion torille kertyy vain muutama kilometri. Vuosisadan alun teollisuusalueille tyypillisesti myös junarata kulkee aivan alueen vieressä.

Suunnitelman lähtökohtana on alueen kehittyminen eläväksi, urbaaniksi kaupunginosaksi, joka tarjoaa asuntoja keskustan läheisyydestä, paikkoja keskustaa tukevalle kaupalle ja toimistoille, sekä jatkaa kaupungin rantoja kiertävää virkistysalueiden sarjaa. Keskeisiä suunnitteluperiaatteita ovat alueen identiteetti, kaupunkimaisuus ja kestävä kehitys.

Diplomityö on jaettu kolmeen osaan, joista ensimmäinen pohdii transformaation käsitettä muuttuvan kaupunkiympäristön kannalta. Toisessa osassa perehdytään alueeseen ensin yleisemmin sen taustoihin ja sitten perinteisen alueanalyysin avulla. Toisen osan lopuksi esitetään johtopäätökset ja kootaan yhteen alueen tärkeät ominaisuudet. Kolmas osa esittelee Itkonniemen ranta-alueen ideasuunnitelman, yhden alueen mahdollisen tulevaisuuden kehitysnäkymän.

Abstract

Aalto University
School of Arts, Design and Architecture
Department of Architecture

Author: Olga Maria Airaksinen
Title of thesis: Itkonniemi waterfront, transformation of an industrial area to a lively neighbourhood
Major subject: Creative Sustainability in Architecture
Area: Urban planning
Supervisor: Trevor Harris
Advisor: Antti Lehto
Year: 2016
Number of pages: 106

The aim of my thesis is to study transformation of Itkonniemi waterfront area in Kuopio northeast side of city grid and present one potential path the area could be developed. The central theme in this work is the concept of transformation: understanding change, modification and alteration of urban areas as a continuous process instead of well-defined projects.

Itkonniemi waterfront has been in industrial use for the past 100 years. The eastern part has been occupied from the 1920s by a large-scale matchstick factory, changing to plywood production in the 1940s. Now the factory has been unoccupied since production ended in 2005. The facilities are under-utilised and are waiting for a new life. The west side of Itkonniemi waterfront is nowadays in small industrial and office use, thus the densifying urban areas and proximity of city centre generate expectations for developing of these areas.

Itkonniemi waterfront is well situated in Kuopio urban context, on the shores of Kallavesi, the main water district in the city. Views from the area open towards passenger port and

city centre. Distance from the city's centre point, the market square is only a couple of kilometres. Railway is passing right next to the area as is typical for 20th century industrial areas.

Starting point for the design is area's development into lively, urban city district that offers centrally located living, retail properties and connects it into city's existing recreational routes and areas. Central planning principles are identity, urbanity and sustainable development.

The thesis consists of three parts. The first part deals with the term of transformation in context of changing urban environment. In the second part insight is given into the planning area first in general level and then using area analysis. In the end of the second part the results are analysed to make conclusions and to gather together the important characteristics of the area. The third part presents idea-focused plan of Itkonniemi waterfront seen as one possible future development path.

ALUKSI

Vanhoissa teollisuusalueissa, menneisyyden tarinoissa ja hylätyissä ihmisen muokkaamissa tiloissa on jotain kiehtovaa, joskin usein myös jotain surullista. Nämä hylätyt alueet ja tilat voivat luoda omaleimaisia kokemuksia. Parhaimmillaan kerros menneisyydestä luo tunteen jatkuvuudesta, ja antaa uskoa myös tulevaisuuden merkityksellisyydestä.

Opintojeni aikana olen tehnyt projekteja eri paikkoihin niin Suomessa kuin ulkomaillakin, mutta en yhtään kotiseudulleni Kuopioon. Kun vihdoinkin oli aika valita aihe diplomityölleni, oli luontevaa kysyä mahdollisia kohteita juuri Kuopiosta.

Sopiva aihe löytyi Kuopion keskustan läheisyydestä: muutoksessa oleva teollisuusalue Itkonniemen ranta-alueelta. Paikka tarjosi kysymyksiä kaupunkisuunnittelun ohella myös teollisuusalueiden muutoksesta, vanhan ja uuden yhteensovittamisesta ja alueidentiteetistä. Aiheen ja suunnittelualueen raja-alue oli löyhä ja pitkälti minun itseni määriteltävissä. Alueen tulevaisuuden tavoitetilaksi kaupunki määritteli alustavasti sekoittuvan kaupunkirakenteen, jossa asuminen on pääosassa.

Osastollamme tehdyistä diplomitoista suuri osa keskittyy Etelä-Suomeen ja halusin tarjota suunnittelupanostani toisaalle missä kaavat ovat usein ainut alueen tulevaisuutta luotaava suunnitelma. Toivon suunnitelmallani voivani tuoda esiin uusia ideoita alueen kehittämiseksi jo ennen kaavoitusprosessin alkua, ja näin rikastaa keskustelua alueen kehittämisestä.

Työ on tehty itsenäisesti, mutta olen pyrkinyt huomioimaan työssä Kuopion kaupungin edustajien kanssa käymissäni keskusteluissa esiin tulleet asiat. Nämä keskustelut ovat syventäneet tietojani alueesta, antaneet lisätietoa alueen tulevaisuuden näkymistä ja ovat ehkä jo toimineet ajatusten herättelijöinä alueen tulevaisuudesta. Kiitän kaikkia kanssani aiheesta keskustelleita mielenkiintoisista näkökulmista ja tuesta työlleni.

Tutustuttuani alueeseen minulle on avautunut uusi pala Kuopiota, joka on täynnä mahdollisuuksia. Toivon alueen kehittyvän vähitellen eläväksi kaupunginosaksi, hyödyntäen täyden potentiaalinsa ja säilyttäen samalla omaleimaisen luonteensa.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ		Liikenneyhteydet	54
ESIPUHE		Suunnittelualueen osat	56
JOHDANTO		Nykyinen rakennuskanta	58
		Näkymät	67
		Johtopäätökset	71
		Swot-analyysi	73
I NÄKÖKULMA: JATKUVA MUUTOS	15	III SUUNNITELMA	75
Jatkuvan muutoksen käsite - transformaatio	16	Suunnitelman tavoitteet	76
Ajattelutavan muutos	17	Luonnostelua	78
Jatkuva muutos prosessina	18	Suunnitelma	82
Identiteetti	19	Kaavioita	88
Esimerkkejä	22	Fanerin alue	92
IIa ALUEEN ESITTELY	27	Rullan alue	93
Alueen sijainti	29	Korttelityyppiä	94
Historia	33	Aikajana	99
Asemakaavallinen kehitys	41	LOPUKSI	101
IIb ALUEANALYYSI	45	LÄHTEET	
Alue- ja maisemarakenne	47		
Maasto ja kasvillisuus	48		
Toiminnot ja palvelut	53		

Ikonniemen ranta-alue vuonna 2014. KK

JOHDANTO

Muutaman kilometrin päässä Kuopion keskustasta, matkustajasatamasta vain kivenheiton päässä, avautuu Kallavedelle Ikonniemen ranta. Alue on ollut viimeisen vuosisadan teollisuuden käytössä ja jäänyt monille tuntemattomaksi. Nyt alue on muutoksessa.

Ikonniemen teollisuusalueen muutos on osa jo vuosia käynnissä ollutta Kuopion satama-alueen uudistumista. 1990-luvulla saivat väistyä satamatorin vieressä sijainneet modernismin ajan valkoiset fasadit ja 2000-luvulla korvautuivat kerrostaloilla ruutukaava-alueen koilliskulman rakennukset, joiden tilalla seiso i ennen muun muassa Valion vanhoja meijeritiloja. Täältä alueuudistuminen on edennyt kohti Ikonniemeä Maljalahden kaupunginosaan kuuluvaan Hapelähteen puistoon, joka on täysin uudistettu viime vuosina. Jatkona ovat veneiden talvisäilytyspaikkojen tilalle kohoavat kerrostalot Maljalahden rannalla. Nyt on Ikonniemen rannan vuoro ja alueen kaavoitus on alkamassa lähivuosina.

Muutoksen generaattorina Ikonniemellä toimii teollisuuden hiipuminen. Sama ilmiö on ollut

"Human influence and its 'innocent' absence"
(Lehtovuori, s. 141). Varastomakasiinin ja
vanerivarastojen väliin jäävän tilaan on ottanut
haltuunsa luonto ihmisen toiminnan loputtua.

havaittavissa viime vuosikymmeninä ympäri maailman, kun teollisuusalueet lähellä kaupunkien keskustoja ovat tyhjentyneet tehtaiden lopettaessa toimintansa ja siirtyessä kauemmas keskustoista yhä suurempiin yksiköihin tai siirtäessä tuotantonsa ulkomaille. Koneet hiljenevät ja tilalle jää hyvin erikoistuneita alueita vailla niille kuuluvia toimintoja. Kun tähän yhdistetään aluekeskustoina olevien kaupunkien jatkuva kasvupaine ja kestäväan kehityksen liittyvä ajatus tiivistyvistä kaupunkirakenteesta, ovat nämä teollisuusalueet keskeisen sijaintinsa takia suosittuja kehityskohteita.

Muutos on väistämätön vanhojen toimintojen hiipuessa, mutta tapa jolla se toteutuu, on meidän määriteltävissämme. Usein vanha saa kokonaan väistyä uuden tieltä. Lopputulos voi olla näin toimien tehokas, mutta samalla on hävitetty alueen identiteetti. Vaarana on syntyvän ympäristön yksipuolisuus niin toiminnoiltaan kuin arkkitehtuuriltaan. Tiukkaan rakennetut monikerroksiset kerrostalot luovat ympäristöä, jossa tilaa vihreydelle saati luovalle toiminnalle tai avoimille vapaasti käytettäville kaupunkitiloille ei juuri ole.

Miten näitä uudistuvia alueita tulisi sitten suunnitella? Pitkään aluerakentaminen on nähty sarjana selvärajaisia projekteja, jotka johtavat enemmän tai vähemmän valmiiseen ympäristöön. Alueet on joko korjattu tai korvattu kokonaan uudella. Nyt ajatusmalli on kuitenkin muuttumassa ja toimenpiteiden kirjo rikastumassa. Ympäristön kehittäminen on alettu näkemään jatkuvana prosessina selvärajaisten projektien sijaan. Yhden näkökulman suunnitteluun tuo jatkuvan muutoksen – transformaation – käsite.

Tämä diplomityö keskittyy Itkonniemen teollisuusalueeseen pyrkien hahmottamaan sen muutosprosessia: mitä on jo tapahtunut, mikä on nykytilanne ja kuinka muutos voisi edetä. Työssä on käytetty arkistotutkimusta ja kirjallisuutta alueen historiaan tutustumiseen. Työn kirjallisuuteen pohjautuva teoriaosa transformaatiosta on toiminut inspiraationa, ajatusten herättelijänä ja uusien toimintatapojen löytämisen pohjana yrittäessäni ymmärtää ja luonnostella alueen muutosta. Lopputuloksena on alueen arvojen, suunnitteluperiaatteiden ja – tavoitteiden esittämisen lisäksi näistä kumpuava ideatasoinen aluesuunnitelma,

Pöppö näkyy jo kauas. Se pilkahtelee satamakorttelien välistä, näyttää suuntaa keskustasta lähestyttäessä. Puut hehkuvat syksyn väreissä sinistä taivasta vasten. Ensivälähdys vedestä. Maljalahden tunnelma on lähes satumainen vieressä häärivistä rakennustyökoneista huolimatta. Lahden yllä häilyy aamun harmauden muistona hento sumu. Syysaurinko työntyy puiden lehvistöjen läpi.

Näkymä Maljalahdelta kohti itkonniemeä. Kuva ja teksti ensimmäiseltä vierailulta alueelle syksyllä 2014.

jonka näen yhtenä mahdollisena alueen kehityspolkuna.

Diplomityön haasteena on ollut tehtävän rajaaminen niin suunnittelualueen kuin syventymisenkin osalta. Lähtökohtana on ollut Itkonniemen ranta-alueen muutos, mutta siihen kytkeytyvät olennaisesti myös pohdinnat Männistön keskustan tulevaisuudesta, radan toisella puolella olevasta VR:n konepajaja veturitallialueen kehittämisestä, mahdollisesti tulevaisuudessa toteutuva lähijunayhteys, jonka pysäkki sijoittuisi Itkonniemen ja Männistön välille sekä Itkonniemen suunniteltu ”ohitustie”. Pienempään mittakaavaan mentäessä loputtoman syventymiskohteen olisivat tarjonneet puolestaan vanhat tehdasrakennukset, joista ei vielä ole olemassa rakennushistoriaselvityksiä. Tästä johtuen vanhoja tehdasrakennuksia on käsitelty työssä pääasiassa kaupunkikuvallisina ja toimintoja mahdollistavina elementteinä. Olen ehdottanut rakennuksille mahdollisia toimintoja, mutta lähtötietojen ollessa viitteellisiä voivat parhaiten tiloihin sopivat toiminnot olla jotain aivan muutakin. Tärkeintä on saada vanhoihin rakennuksiin juuri niihin sopivat käyttäjät ja toiminnot, jotka samalla tukevat koko alueen toimintoja.

Kuopion kaupungin puolelta näen työni tavoitteeksi alueen kehityksen pohdinnan ja yhden mahdollisen tulevaisuuden havainnollistamisen. Kaavoittajien lisäksi toivon tämän työn tavoittavan alueen tulevaisuudesta kiinnostuneet henkilöt, toimijat ja yhteisöt, ja herättävän heissä uteliaisuutta ja ideoita alueen tulevaisuuden muokkaamisesta kaupunkilaisten tarpeita vastaavaksi, eläväksi kaupunginosaksi.

Työ alkaa pohdinnalla jatkuvan muutoksen käsitteestä. Mitä jatkuva muutos tarkoittaa? Kuinka se näkyy käytännössä alueen uudistumisessa? Miten transformaatio liittyy kestäväan kehitykseen ja alueen identiteettiin? Luvun lopuksi esittelen lyhyesti muutamia esimerkkejä aiheesta.

Seuraavassa osiossa tutustutaan suunnittelualueeseen, sen sijaintiin, historiaan ja kaavalliseen kehitykseen. Jatkona on alueanalyysi, jonka loppuun olen koonnut alueen arvot ja tärkeät ominaispiirteet, sillä koen näiden pohdinnan olevan erityisen tärkeä osa alueen tulevaisuutta. Viimeisenä esittelen aluesuunnitelman suunnitteluprosessin ja itse suunnitelman piirustuksineen.

$$1+1>2$$

OSA I: NÄKÖKULMA

JATKUVA MUUTOS

Itkonniemen ranta-alueen kehittymisen yksi tärkeimpiä teemoja on tapahtuvan muutoksen hallinta. Tässä osiossa käsitellään transformaation käsitettä ja sen yhteyttä Itkonniemen tehdasalueeseen.

Loppuun on koottu esimerkkejä transformaatiosta (Carlsbergin alue ja Neues Museum) sekä diplomityön alussa tutkimistani referenssiprojekteista, joissa vanha ja uusi kohtaavat onnistuneella tavalla.

JATKUVA MUUTOS

*”Ympäristö on elävä organismi – ei valmis lopputuote”
(Horelli ja Kukkonen 1995).*

Usein aluerakentamisprojektit nähdään selvärajaisina projekteina joilla on alku ja loppu. Alueen ollessa ennen rakentamaton tai purettaessa täysin olemassa oleva rakentaminen tämä on toki mahdollista, mutta mitä enenevässä määrin olemme siirtymässä kohti ajatusta jatkuvasta muutoksesta: alueilla on historia ja tulevaisuus ja meidän tekemät suunnitelmat vain osa pitkää muutosta.

Jatkuvan muutoksen käsite – transformaatio

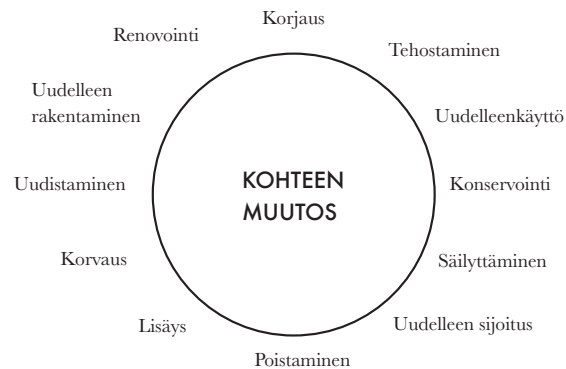
Käsite transformaatio (*transformation*) on syntynyt alun perin Århusin arkkitehtikoulussa Tanskassa, jonne perustettiin 1990-luvulla Transformaation laitos (Afdeling for Transformation). Nimi oli professori Johannes Exnerin ja nykyisen professori Gert Bech-Nielsenin huolellisen pohdinnan tulos. Vaikkakin termi on nykyisin Tanskassa yleisesti arkkitehtien käytössä, on sen määrittely silti jokseenkin epämääräistä. Yleisesti voidaan todeta sen liittyvän rakennusperintöön kaikilla sen tasoilla. (Bock 2011.)

Suomen kieleen ja arkkitehtien käyttöön termi ei ole vielä löytänyt yleisesti, mutta aihetta on käsitelty jo Arkkitehtilehdessä vuonna 2013 (ARK 01/2013), jolloin lehden nimeksi on annettu suomeksi Vanha ja uusi, englanninkielisen nimen ollessa Transformation. Lehden avausartikkelissa arkkitehtuurihistorian professori Olli-Paavo Koponen pohtii aihetta jatkuvana muutoksena, joka ehkä parhaiten sopii kuvaamaan näkökulmaa alue-suunnittelun kannalta ilman tanskalaisen lähtökohdan tuomaa vahvasti restauroinnin perinteeseen kiinnittyvää teoriataustaa. Sana transformaatio onkin usein esitetty restauroinnin vastakohtaksi tai sen rinnakkaiseksi termiksi (Bock 2011). Puhuttaessa rakennetusta ympäristöstä pelkkien rakennusten sijaan tämä rinnastus on kuitenkin rajallinen, sillä laajojen ympäristöjen restaurointi harvoin edes on todellinen vaihtoehto. Sen sijaan jatkuvan muutoksen näkökulma auttaa meitä näkemään ympäristön muutoksen enemmän tai vähemmän itsestään selvänä prosessina, joskin positiivisena sellaisena. Olenaisista on tämän prosessin tunnistaminen ja hallinta.

Suora suomenmos sanasta transformaatio on suomenkielen tietosanakirjan mukaan muuntaminen, muuntu-

Kuopion ruutukaavakeskustan koillisosan uudistumista 1970-luvulla. MV

Restauroinnin ja transformaation käsitteet rinnastetaan usein toisiinsa. Oheisessa kaaviossa kuvataan restauroinnissa objektiin kohdistuvia toimenpiteitä. Transformaatio puolestaan kuvaa muutosta joka tapahtuu kohteelle enemmän tai vähemmän itsestäänselvyytenä. (Bock 2001.) (Kaavion termit: kirjoittajan vapaa suomennos.)

minen, muunnos. Suomennos kuvaa rakennetun ympäristön muutoksen moninaisuutta: muuntuminen voi olla hidasta hallitsematonta rappeutumista siinä missä tarkkaan suunniteltu nopeatahtinen uudelleenrakentamisprojektiin. Käytän tekstissä kuitenkin jatkossa nimenomaan termiä jatkuva muutos, sen ollessa jatkuvaa muuntumista selkeämpi. Samalla se ilmentää diplomi-työni kaltaisen prosessin selvää aktiivista otetta Itkonniemen ranta-alueen kehittämisessä erotuksena itsestään tapahtuvalle suunnittelemattomalle muutokselle.

Ajattelutavan muutos rakennetun ympäristön muutokseen suhtautumisessa

The word transformation can serve as a suitable term for the process of chance that cultural objects undergo, more or less naturally or with human assistance, before they perish. (Bock 2001, mukaillen taidehistorioitsija Alois Rieglin ajatusta kulttuurisista objekteista.)

Viime vuosiin saakka vallalla on ollut ajatusmalli, jossa rakentamisen nähdään johtavan valmiiseen ympäristöön. Kun nämä rakennetut ympäristöt ovat vanhentuneet ne on joko korjattu tai korvattu uudella. Erityisimmät rakennukset on suojeltu ja restauroitu. (Koponen 2013.) Ajatusmalli on yksipuolinen ja monessa suhteessa mustavalkoinen. Vanhimmat rakennukset on purettu tai suojeltu, uudemmat purettu tai korjattu. Vaikka äkkiseltään suojelu ja korjaaminen ovat purkamista kannattavampia vaihtoehtoja, eivät nämäkään usein takaa kohteen positiivista kehitystä. Parhaassa tapauksessa suojeltu rakennus saa siihen sopivan uuden käytön ja sitä arvostavan kunnostuksen, mutta ei ole harvinaista rakennuksen jättäminen rappeutumaan paikalleen vailla kehitysmahdollisuuksia, suojelun estäessä mahdollisten

uuden toiminnan saapumisen sen vaatimine muutoksi-
neen. Korjattu rakennus taas on kokenut näennäisesti
positiivisen kohtalon. Onhan se ”korjaantunut”, mutta
samalla usein sen lähtökohtaiset arvot on unohdettu tai
jääneet jopa kokonaan tunnistamatta (Koponen 2013).

Viime aikoina ajatusmalli on kuitenkin alkanut muut-
tumaan ja ympäristön kehitys on alettu näkemään yhä
enemmän jatkuvana prosessina selvärajaisten projektien
sijaan (Koponen 2013). Jatkuvan muutoksen perusoletus
on kaiken rakennetun ympäristön enemmän tai vähem-
män itsestään selvä muuttuminen. Vaikka Itkonniemen
rantaan ei tehtäisi ainuttakaan suunnitelmaa saati uu-
disrakennusta, olisi alue erilainen 50 vuoden kuluttua
kuin nyt. Alkuperäisistä toimijoista suurin osa olisi lopet-
tanut, eikä tilalle ehkä olisi löytynyt uusia, mikäli tiloja
ei olisi muutettu uusiksi tarpeita vastaaviksi. Rakennukset
rappeutuisivat ja luonto ottaisi alueesta hiljalleen vallan.
Keskiöön nousee muutoksen tunnistaminen ja hallinta.
Tämä saattaa tarkoittaa esimerkiksi alueen tai raken-
nuksen hoitosuunnitelman tekoa sen sijaan että tähdä-
tään kohteen valmistumiseen. Toki vanhan purkamista
uudisrakentamisen tieltä tullaan tekemään jatkossakin,
mutta tämä nähdään viimeisenä vaihtoehtona (Kopo-
nen 2013).

Mistä ajattelutavan muutos sitten johtuu? Yksi tärkeim-
mistä syistä on viime vuosikymmenten lisääntynyt ympä-
ristötietoisuus ja tavoite kestävän kehityksen toteu-
tumisesta. Olemassa olevaa rakennuskantaa halutaan
uudelleen käyttää ja hyödyntää mahdollisimman paljon,
mikä vähentää tarvetta purkamiselle ja uudelleenra-
kentamiselle. Materiaaleja säästyy ja jo käytössä olevia
luonnonvaroja voidaan käyttää optimaalisesti. Toisaalta
myös 60- ja 70-lukujen talot, joista rakennuskantamme

Muutos on enemmän tai vähemmän itsesään selvää, mutta useimmiten sen suuntaan voi vaikuttaa. Kuvassa vaneritehtaan nykytilaa.

pääosin muodostuu, ovat tulossa korjaus- tai korvauskään. Tapoja ja menetelmiä tämän rakennuskannan uudistumiseen tarvitaan lisää perinteisen korjauksen tai korvauksen lisäksi. Tähän tarpeeseen transformaatio vastaa, yhdistäen restauroinnin ja uudisrakentamisen, luoden uuden tavan nähdä mahdollinen muutos.

Jatkuva muutos prosessina

Millainen suunnitteluprosessi tuottaa hyvää ympäristöä? Miten jo rakennettuun ympäristöön tulisi suunnitella? Yksiselitteinen vastaus kysymyksiin on toki mahdoton, mutta ajateltaessa asiaa transformaation näkökulmasta on yksi tärkeimmistä lähtökohdista sama kuin restauroinnissa: alueen huolellinen tutkimus ja perusteellinen tuntemus. Tämä luo edellytykset tunnistaa säilytettävissä olevat käyttökelpoiset ominaisuudet paikan lähtökohtien tulkinnan kautta. Historian jäljet, materiaalien ominaisuudet ja kohteen emotionaaliset lataukset voivat muodostaa pohjan vivahteikkaalle, paikkaan sidotulle ja sille ominaiselle arkkitehtuurille (Harlang ym. 2013). Samat periaatteet paikan tuntemisesta ja tutkimuksesta ovat toki yleisesti kaiken aluesuunnittelun lähtökohtia, olennaista on ymmärryksen syntyminen.

Mukaillen The Royal Danish Academy of Fine Artsin julkaisussa *Lost and Found – Architectural Transformation* (Harlang ym. 2013) esitettyä määritelmää transformaatiosta, ymmärrän termin tässä seuraavasti: transformaatio viittaa prosessiin, joka edistää rakennusta tai rakennettua ympäristöä lisäämällä siihen teknistä ja esteettistä sisältöä. Restauroinnista poiketen, transformaation perusajatus on uuden tuominen osaksi vanhaa tavalla, joka kohentaa kohteen kuntoa ja toiminnallisuutta. Aluesuunnittelussa tämä voi tarkoittaa uuden rakenteen luomista tavalla, joka ei pyyhi pois olemassa olevaa, mutta ottaa lähtökohdaksi kuitenkin alueen kehittymisen. Transformaation tavoite on ymmärtää rakennusperintö, jatkuva muutos ja restaurointi arkkitehtuurin tekemisen luonnollisiksi osiksi, ennemmin kuin vain tietyille kohteille kuuluvaksi (Harlang ym. 2013).

Arkkitehti tarvitsee ymmärrystä tässä tehtävässä: sekä ihmillistä empaattisuutta että kykyä ymmärtää teknisten, sosiaalisten, psykologisten ja toiminnallisten suhteiden kompleksisuutta. Ymmärtävä tieto kulttuuriperinnöstä ja olemassa olevasta historiasta on edellytys, jotta ark-

kitehtuuri voisi luoda identiteettiä. (Harlang ym. 2013.)
 Paikan huolellisen tutkimuksen ja tuntemisen kautta voidaan tunnistaa paikan säilytettävissä olevat käyttökelpoiset ominaisuudet, ja toisaalta ne vähäarvoisemmat osat, joita voidaan muuttaa.

Transformaation prosessin vaiheita tiivistettynä:

- Alueen huolellinen tutkimus ja perusteellinen tuntemus
- Paikan lähtökohtien tulkinta
- Säilytettävissä olevien käyttökelpoisten ominaisuuksien tunnistaminen
- Hoitosuunnitelma muutoksen hallintaan
- Lisäykset/rakentaminen:
  - uusi tietoinen vanhasta
  - olemassa oleva inspiraationa uudelle
  - uuden erottuminen vanhasta

Vaneritehtaan eteläpäädyn tiilirakennus uusiokäytössä.

Identiteetti

Aluesaneerauksen seurauksena syntyy usein toiminnoiltaan yksipuolista ympäristöä (Koponen 2013). Kerralla kaavoitettu ja rakennettu alue ei ehdi huomioimaan sinne mahdollisesti syntyviä uusia toiminnallisia tarpeita ja toisaalta monet toimijat saattavat tulla tietoisiksi alueen mahdollisuuksista vasta rakentamisen alettua. Myös kerralla saneerattavan alueen arkkitehtuuri uhkaa jäädä yksipuoliseksi johtuen niin toimintojen yksipuolisuudesta kuin ajallisten kerrostumien puutteesta. Vanhan rakenteen ottaminen osaksi uutta lisää paikan ajallisten kerrostumien syntymistä ja tätä kautta paikan identiteetin muodostumista.

Alueen historian havainnoimisen tärkeys liittyy ihmisen lineaariseen aikakäsitykseen – meille on olemassa menneisyys, nykyisyys ja tuleva. Tietoisuus menneisyydestä saa meidät etsimään merkkejä siitä. Ihminen tarvitsee jatkuvuutta ja kokee olonsa hyväksi tilassa, jossa on aistittavissa nykyisyyden lisäksi myös mennyt ja johon voi kuvitella tulevaisuuden. (Kovanen 2014.) Tämän inhimillisen puolen huomioiminen aluerakentamisessa tukee ihmisten hyvinvointia ja kulttuurista kestävää kehitystä.

Itkonniemen asuinalue on kehitetty sekä pientalo- että kerrostaloalueena.

Mahdollisimman paljon vanhaa rakennuskantaa tulisi säilyttää ja uuden rakentamisen tulisi huomioida jo olemassa oleva. Parhaassa tapauksessa uusi ja vanha käyvät vuoropuhelua ja muodostavat rikkaamman kokonaisuuden kuin kumpikaan yksin. Uudisrakentamisen ei tule suinkaan tekeytyä vanhaksi, mutta sen tulisi olla vuorovaikutuksessa sen kanssa.

“The goal is to give the future a past from which it can be proud to be descended” (Elgaard 2011).

Olennaista ajallisen yhteyden syntymisessä eivät ole välttämättä rakennusten rakennustaiteelliset arvot vaan pikemminkin ihmisen kokemus merkityksellisyydestä. Tällöin vähäpätöinenkin alueen tai rakennuksen menneisyydestä kertova vihje voi olla tärkeä.

Vaneritehtaan alkuperäisen päärakennuksen eteläpääty nykytilassa.

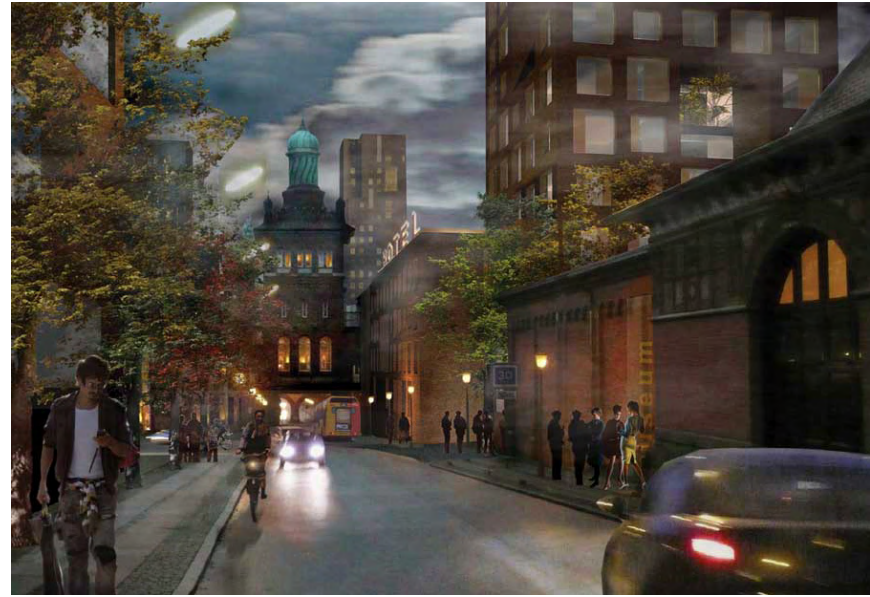
Jatkuva muutos Itkonniemellä

Itkonniemen ranta-alueen suunnittelun transformaation ajatukseen kytkee sen perusoletus rakennetun ympäristön itsestään selvästä, jatkuvasta muutoksesta, joka näkyy parhaillaan alueella vanhojen toimintojen loppumisena ja siihen liittyvien rakenteiden vähitellen tapahtuneena purkamisena sekä uuden rakentumisena.

Jotta Itkonniemen rannan muutosprosessissa onnistuttaisiin säilyttämään ja hyödyntämään alueen teollisuushistoria ja järven rantaan liittyvä potentiaali, on suunnittelu aloitettava huolellisella tutkimuksella ja alueeseen perehtymisellä. Näin pystytään tunnistamaan sen arvot ja tärkeät säilytettävät ominaisuudet ja pitämään niitä punaisena lankana alueen muutosten vyyhdissä.

Alueen yleissuunnitelman ja siihen liittyvän hallintasuunnitelman teko on erityisen tärkeää Itkonniemen rannan muutoksessa, koska alue tulee kehittymään palasina, toimintojen vähitellen muuttuessa ja teollisuuden korvautuessa asumisella, virkistysalueilla ja muilla paikalle uusilla funktioilla.

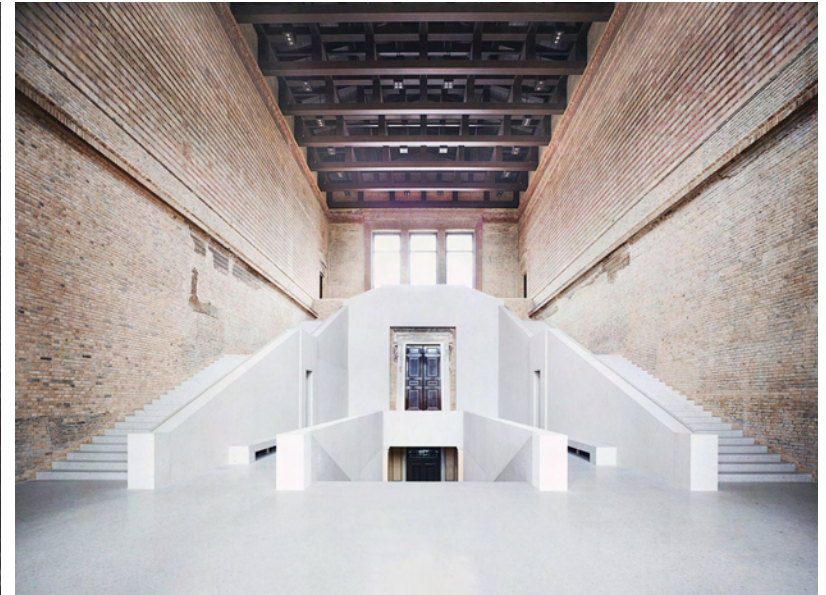
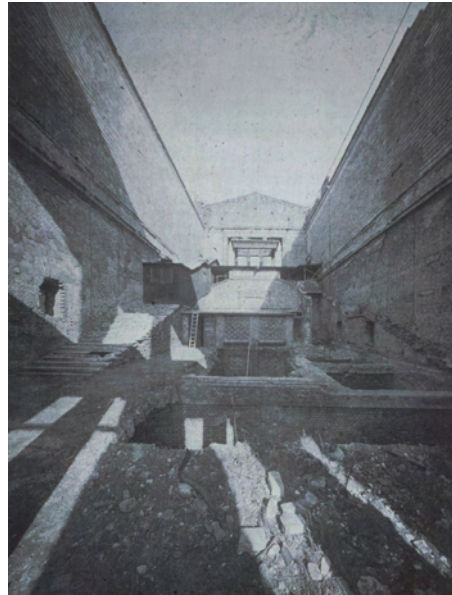
Carlsberg, Kööpenhamina

Carlsbergin Kööpenhaminan keskustan läheisyydessä sijaitseva panimoalue vapautui käytöstä vuonna 2008 tuotannon siirtyessä Juutinmaalle. 30 hehtaarin alueella on paljon vanhaa rakennuskantaa ja siitä rakentuu seuraavan 15-20 vuoden aikana uusi, mutta historiallinen kaupunginosa. Alueen suunnittelukilpailun voitti tanskalainen arkkitehtitoimisto Entasis ehdotuksella ”probably the best town in the world”, joka perustuu nykyaikaiseen tulkintaan historiallisesta kaupunkikeskustasta.

Ehdotus on pikemminkin alueen kehitysnäkymä, kuin valmis aluesuunnitelma. Keskeisiä teemoja ovat toimintojen monipuolisuus, kerroksellisuus, vanhan ja uuden yhdistyminen, olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen sekä vahvan alueidentiteetin luominen.

Alueelle ovat ensiksi löytäneet erilaiset kulttuuritoimijat, kuten 9000 kem2 käsittävä modernin tanssin tapahtumapaikka Dansehallerne.

Neues Museum, Berliini

Neues Museum on Berliinissä museosaarella sijaitseva 1850-luvulla rakennettu museo. Sen muotokieli on yhtenäinen viereisen Altes Museumiin kanssa sillä erotuksella että siinä on kahden sijaan kolme kerrosta ja keskeinen rotunda on korvattu suorakulmaisella porrashallilla. Museo tuhoutui pahoin toisen maailmansodan pommituksissa vuonna 1939. Osa rakennuksesta koki merkittäviä vaurioita ja kokonaan tuhoutuivat rakennuksen pohjoissiipi, kaakkoiskulma ja portaikko. Museo pysyi raunioina aina 2000-luvulle asti. Korjausta oli alettu suunnittelemaan jo vuonna 1986 Itä-Saksan hallinnon aloitteesta, mutta suunnitelmat jäivät odottamaan Berliinin muurin murtumisen vuoksi. Vuonna 1997 englan-

tilainen arkkitehti David Chipperfield sai tehtäväkseen museon restauroinnin ja projektin loppuun vienti vei yli kymmenen vuotta.

Suunnittelun lähtökohdaksi valittiin niin kutsuttu ”kolmas tie”, jossa rauniot eivät jäisi täysin uuden ja nykyaikaisen arkkitehtuurin taka-alalle, mutta toisaalta rakennuksesta ei tulisi olemaan kopio tuhoutuneesta. Ajatus toteutuu hyvin museon uudessa portaikossa, jossa uusi rakenne pohjautuu vanhaan ollen samalla selvästi jotain uutta. Materiaalimaailma on vanhaan eläytyvää ja kertoo paikan historiallisista vaiheista.

ARABIANRANTA, HELSINKI

asuinalue

- + vanha ydin toimintojen keskipisteenä
- + kaikille avoin ranta
- + korttelit muodostavat sekä kaupunkimaista tilaa että suojaisia sisäpihoja

+/- rakentaminen kaukana rannasta

- ranta jää osin hyödyntämättä, rantapuisto samankaltainen halki alueen
- ajoneuvokatut paikoituksen valtaamia, kolkkoja

HAMMARBY SJÖSTAD, TUKHOLMA

asuinalue

- + alueena monipuolinen ja elävä
- + vesi elementtinä tuotu lähelle asukkaita
- + rannat julkisia
- + vaihtelevat rantaratkaisut

- vanha tehdas muusta rakenteesta erillinen

VÄSTRA HAMNEN, GÖTEBORG

asuinalue

- + erityyppisiä kaupunkitiloja
- + suurkanalitin sisään jää suojaisa keidas kanavineen
- + kaikille avoin ranta
- +/- rannanmyötäinen umpinainen rakennusmassa pysäyttää tuulen, mutta sulkee täysin sisään jäävän alueen

- ranta erittäin altis tuulelle, ei suojaavia rakenteita
- rannan massiivinen mittakaava, jota yhtenäinen rakennusmassojen seinämä korostaa

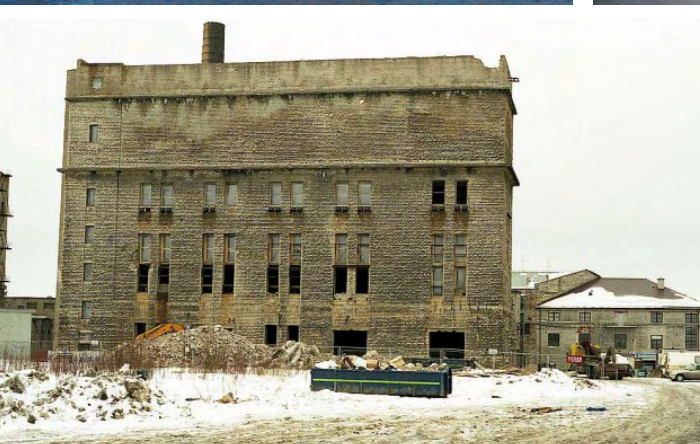

LOGOMO, TURKU VERKATEHDAS, HÄMEENLINNA

kulttuuri- ja kongressikeskus

- + yhdistää onnistuneesti vanhan ja uuden rakenteen
- + arkkitehtuurin ajalliset kerrostumat näkyvät, kuitenkin samat lähtökohdat
- + onnistuttu löytämään paikalle sopiva käyttö ja luomaan toimiva konsepti
- + monipuolisia toimintoja

- uudistuminen vaatinut mittavan budjetin valtiontukineen

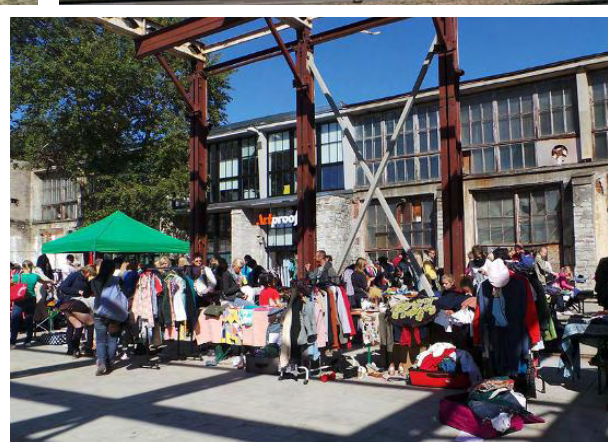
FAHLE, TALLINNA

ravintoloita, toimistoja, ylimpänä lasikuutiosta asuntoja

- + uuden ja vanhan rakenteen yhdistäminen synnyttänyt jotain uutta
- + uuden rakenteen ja toimintojen tuominen mahdollistanut rappeutuneen paperitehtaan uuden elämän ja säästännyt sen purkamiselta

+/- uuden ja vanhan osan arkkitehtuuri vastakohtaista, ei sulautuvaa

- vaarana ylikorjaaminen, patinan ja rosoisuuden häviäminen

TELLISKIVI, TALLINNA

Tallinnan luova keskus (ateljeita, luovia yrityksiä, kulttuurin tekijöiden ja kansalaisjärjestöjen konttoreita sekä myymälöitä ja palveluja)

- + monipuolisia toimintoja, elävää ympäristöä
- + alue kehittynyt asukkaiden, toimijoiden ja käyttäjien ehdoilla
- + tehdasalueen rosoisuus toistaiseksi säilynyt, korjattu vain tarpeen mukaan
- + korjauskustannukset alhaiset ja jaksottuvat pitkälle aikavälille verrattuna kerralla tehtävään täydelliseen uudistamiseen

+/- alueen tulevaisuuden näkymä muokkautuu koko ajan toimintojen eläessä

- vaatii aktiivista toimijoiden joukkoa

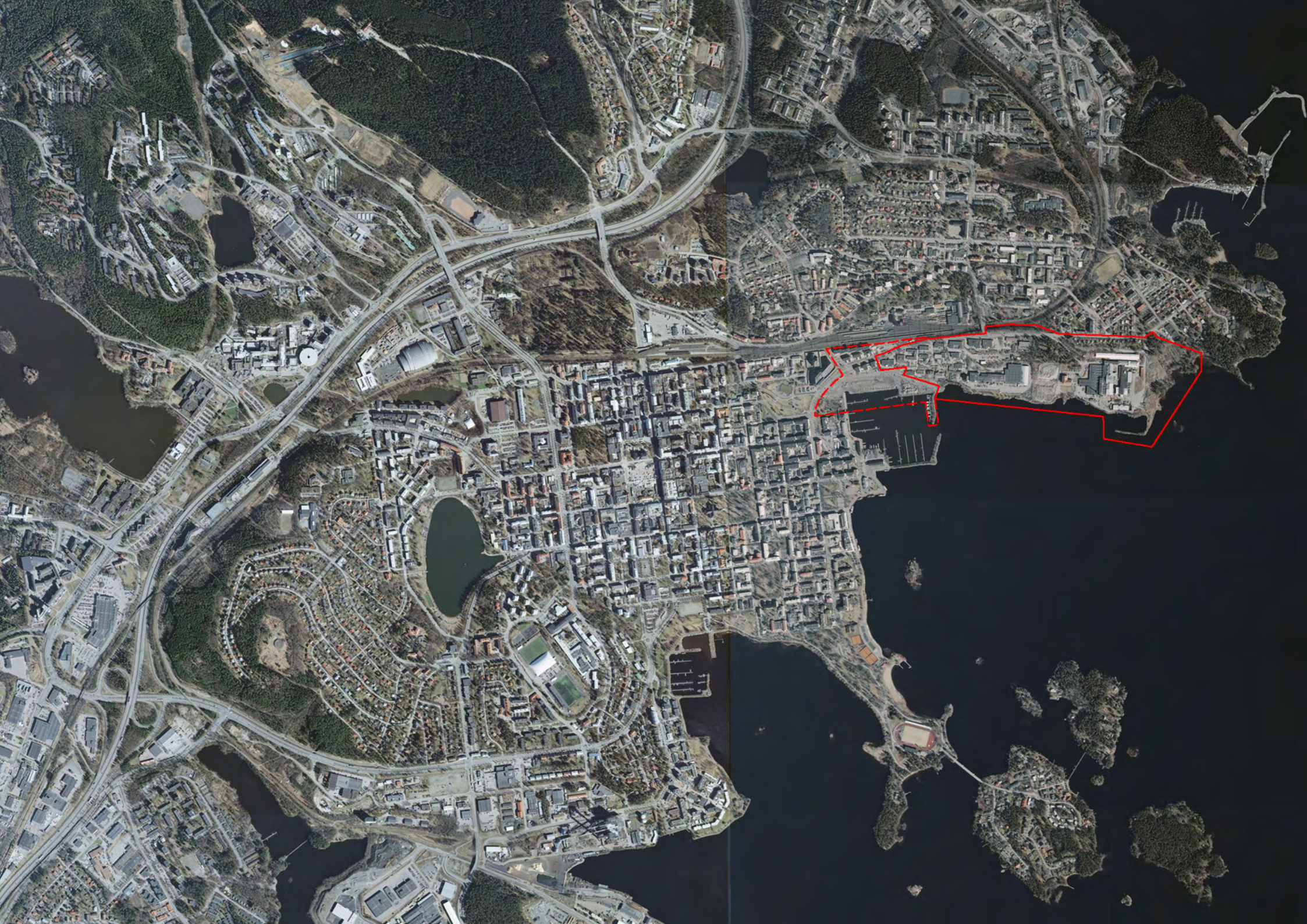
OSA II a

ALUEEN ESITTELY

Itkonniemen ranta sijaitsee hyvällä paikalla Kuopion kaupunkirakenteessa, Kallaveden rannalla. Alueelta avautuu näkymä kohti Kuopion matkustajasatamaa, ja matkaa kaupungin keskipisteeseen eli Kuopion torille kertyy vain muutama kilometri.

Tässä osiossa esitellään suunnittelualan taustaa: sen sijainti, historia ja kaavoitustilanne.

Edellinen aukeama: Kuopion niemi Kallaveden ympäröimänä.

Ilmakuva Kuopion keskusta-alueesta. Alustava suunnittelu- ja tarkastelualueen rajaus punaisella. MML

ALUEEN SIJAINTI

Kuopio vesistöjen varrella

Kuopion kaupunki sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa Itä-Suomessa. Se on yli 112 000 asukkaan yliopistokaupunki, ja alueellinen keskus jonka vaikutusalueella elää 600 000 henkeä. Noin 80% kuopiolaisista asuu keskeisellä kaupunkialueella ja noin 20% maaseudulla ja maaseututaajamissa. Matkaa Kuopiosta Helsinkiin kertyy Valtatie 5 pitkin 400km.

Kuopion kaupunkirakenteen ominaispiirteitä ovat ruutukaavan suurtukkeita halkovat rännikadut, jotka ovat perua vuonna 1776 kuningas Kustaa III vahvistamasta Pehr Kjöellmanin laatimasta asemakaavasta, samoin kuin koko ruutukaava. Nykyisin kaupungin ehdoton keskipiste on ruutukaavakeskustan keskellä sijaitseva Kuopion kauppatori, jota paikallisesti kutsutaan myös mualiman navaksi. Toisen keskustan painopisteen luo matkustajasatama, joka on Kuopion keskustan vanhaa ydinaluetta. Sataman merkitys on 1900-loppua kohden heikentynyt, mutta se on edelleen vireä erityisesti kesäisin.

Oman leimansa kaupunkikuvaan tuovat runsaan rantaviivan lisäksi mäiset maisemat, josta tunnetuimpana

esimerkkinä on keskustan vieressä 150 metriin Kallaveden pinnan yläpuolelle kohoava Puijon mäki torneineen. Mielikuva Kuopiosta vesistöjen kaupunkina on vahvistanut entisestään uusi Saaristokaupungin asuinalue, johon on suunniteltu asukkaita noin 14 000. Uusien alueiden kaavoituksen lisäksi kaupunki panostaa nyt myös vahvasti keskustan lähialueiden kehittämiseen ja tiivistämiseen.

Alue on osa Järvi-Suomea, jolle leimallisia maisemia ovat laajat vesistöt sekä metsäiset mäkimaastot. Alueelle ominaiseen tapaan Kuopion seudun asutus on alkanut muodostua alkujaan vesistöjen varsille ja kaupunki sijaitsee etelästä Kallaveteen työntyvällä Kuopionniemellä. Paikalle perustettiin kirkko ja kirkonpitäjä 1550-luvulla, mistä Kuopion kehityksen voidaan ajatella saaneen alkunsa. Nykyinen Kuopion kaupunki on perustettu vuonna 1775, kun kuningas Kustaa III antoi määräyksen kaupungin perustamisesta Savo-Karjalan läänin hallinto- ja kauppakaupungiksi. 1800-luvulla kaupungin kehittymistä edesauttoivat vesiliikenneyhteyksien parantaminen muun muassa Saimaan kanavan avautuessa vuonna 1856 ja Savon radan valmistuminen vuonna

Toimintansa jo lopettanut vaneritehdas oli Itkonniemen teollisuusalueen suurin toimija. Takana Itkonniemen asuinalue. KK

1889. Samoihin aikoihin erityisesti puutavarakaupan ympärille kehittyi teollisuutta, jonka myötävaikutuksesta myös Itkonniemen teollisuusalue alkoi kehittyä. Nykyisin kaupunki tunnetaan teknologiaosaamisestaan. Merkittäviä elinkeinoja ovat puu- ja elintarviketeollisuus sekä matkailu.

Itkonniemen teollisuusalue

Itkonniemen teollisuusalue on 30-hehtaarin pitkänomainen ranta-alue Kuopion kaupungin ruutukaava-alueen koillispuolella Kallaveden rannalla. Se on osa Itkonniemen kaupunginosaa, joka muodostaa Männistön ja Linnanpellon kanssa yhdessä noin 5100 asukkaan ja 2200 työpaikan palvelualueen. Matkaa Itkonniemen teollisuusalueelta kaupungin ydinkeskustaan torille kertyy muutama kilometri.

Alue rajautuu pohjoisessa Itkonniemenkatuun, idässä Yrttitarhan puistoon, etelässä Kallaveteen ja lännessä Maljalahden uusiin asuinkortteleihin. Ranta-alueen pituus on noin kilometri, leveys 400 metriä ja korkeusvaihtelut Kallaveden pinnan tasosta (82mpy) +23metriin.

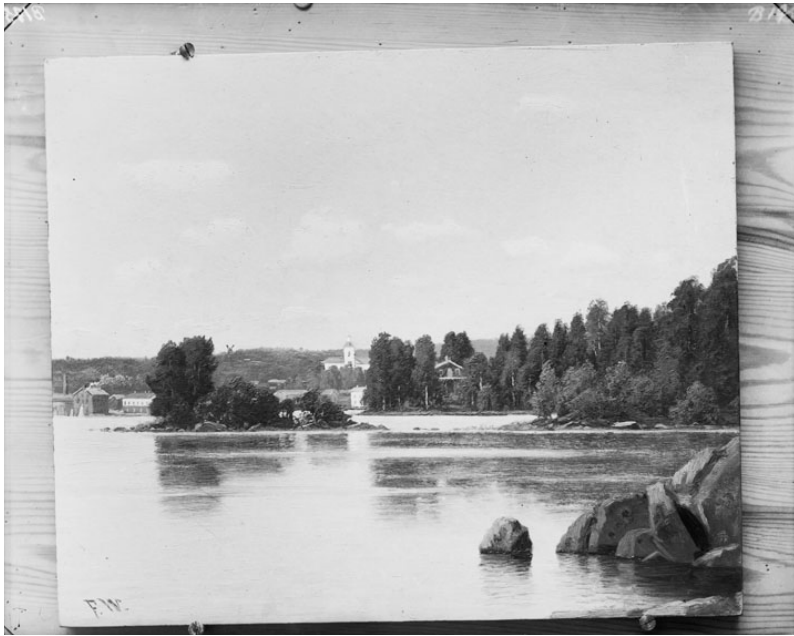
Itkonniemen ranta-alueen länsipuolelle perustettiin 1920-luvun alussa kaupungin kasvaessa suuri tulitikkutehdas, joka 1940-luvulle tultaessa vaihtui vaneritehtaaksi. Nyt tilat ovat vajaakäytöllä ja odottavat uutta elämää vanerikoneiden hiljennettyä lopullisesti vuonna 2005. Itkonniemen rannan läntinen puoli lähempänä keskustaa on vielä nykyisellään pienteollisuuden ja palvelutoimintojen käytössä. Väliin jää 1940-luvulla rakennetun rullatehtaan tiloissa toimiva ovitehdas sekä tyhjä tontti, josta on purettu saha- ja höyläämörakennukset vuonna 2004 (Latari, 2005) ja käytetään nyt Maljalahdelta tulevan maa-aineksen väliaikaisena säilytyspaikkana. Tehdasalueen koillispuolella on Itkonniemen asuinalue ja niemen kärjessä kauimpana keskustasta kaupungin vesilaitos sekä virkistysaluetta, kuten metsäpolkuja ja uimaranta.

Vuosisadan alun teollisuudelle tyypillisesti Itkonniemen teollisuusalue on alkanut rakentumaan kaupungin keskustan läheisyyteen rannalle, hyvien vesireittien varrelle. Alueen kehitystä on vahvistanut entisestään Savon rata, jonka päälinjaus kulkee aivan alueen pohjoispuolella, Itkonniementien vieressä. Vanhan vaneritehtaan alueelle kulkee myös nykyisin käytöstä poistunut lyhyt pistoraide.

Päärata erottaa Itkonniemen Männistön kaupunginosasta ja muodostaa alueiden välille voimakkaan visuaalisen sekä liikenteellisen muurin.

Itkonniemi yhdistyy keskustan ruutukaava-alueeseen Maljalehden kaupunginosan kautta. Lahden rannoilla lepäsi vielä muutama vuosi sitten vain veneitä, mutta nyt niiden talvisäilytyspaikkojen tilalle on alkanut rakentumaan uusia kerrostaloja. Samoin radan varressa sijainneet VR:n varastot on korvattu uudella asuinrakentamisella.

Niin kevyen- kuin ajoneuvoliikenteen pääväylä alueelle keskustasta tultaessa on Itkonniemenkatu. Pohjoisesta saavuttaessa Itkonniemelle pääsee Männistöstä Kullervonkatua ja Kelloniemestä Telkkisentietä pitkin.

HISTORIA

Lahden takana

Itkonniemi on kuulunut Kuopioon sen perustamisesta, vuodesta 1775 lähtien. Alue tunnettiin tuolloin nimellä Lahdentaka, sillä Maljalahtea ei oltu vielä täytetty ja alue sijaitsi konkreettisesti lahden takana. Lahdentaka käsitti alueet, joille 1800-luvun lopussa alkoivat rakentumaan Itkonniemen, Männistön ja Linnanpellon kaupunginosat.

Ennen teollisuuden tuloa Itkonniemelle sijaitsi siellä kaupungin ensimmäisen, vuonna 1777 perustetun apteekin yrttitarha apteekkarin huviloineen. Alueella oli myös muita huviloita. Tunnetuimmat näistä olivat Aatalan (esiintyy myös muodossa Aadala) ja Tapiolan huvilat, joiden mailla nykyinen vaneritehdas sijaitsee. Lähempänä keskustaa oli Lahdentaan tila viljelysmaineen.

Savon rata valmistui vuonna 1889. Junaradan ja siihen liittyvän ratapihan alle jäivät osittain Lahdentaan tilan puutarha ja viljelysmaat. Samassa yhteydessä hävisi

myös vanhoissa kartoissa näkyvä Tervalampi. Vanhan rautatieaseman sijainti radan pohjoispuolella Maljalahden tienoilla valittiin matkustajasataman läheisyyden takia, joka oli tuolloin vielä kaupungin ydinaluetta. Oulun radan tyyppipiirustuksia mukaillen toteutettu suuri puinen asema jäi kuitenkin sivuun vesiliikenteen merkityksen vähentyessä jo 1900-luvun alussa ja uusi asema rakennettiin 1930-luvulla nykyiselle paikalleen ruutukaava-alueen pohjoislaitaan. Vanha asemarakennus on sittemmin purettu, mutta alueella sijaitsevat vielä vanhat veturitallit ja muita asemaan liittyviä rakennuksia sekä vanhaa puustoa muistumana aseman puistosta. Radan valmistumisvuonna rakennettiin myös pistoraide Maljalahden yli satamaan ja osa Maljalahtea täytettiin.

Osa ratapenkereen takaisesta lahdesta säilyi venevalkamana 1970-luvulle asti, jolloin loput lahdesta täytettiin ja tilalle rakennettiin Hapelähteen puisto. Vankilan laajentuessa 2010-luvun alussa koko puisto uusittiin ja paikalla on nyt lähiliikunta-alue.

Maisemamaalaus Itkonniemeltä keskusta 1893-1927. Valokuva maalauksesta, kuvaaja Victor Barsokevitsch. KKM

Piispasen huvila Itkonniemessä noin vuonna 1890. Kuvaaja Kalle Granit. KKM

Itkonniemen telakka, Kuopion osuuskonepaja. 1902-1917. Kuvaaja Victor Barsokevitsch. KKM

Teollisuuslaitoksia Itkonniemellä 1920-1950. KKM

Vuonna 1913 tulipalossa tuhoutunut valssimylly. KKM

Itkonniemenkadun ruotsintalojen rivistö 1940-1949. KKM

Näkymä kirkon tornista kohti Lahdentaan kaupunginosaa. Maljalahden pohjoisrannalla seisoo Carl Ludvig Engelin suunnitelmien pohjalta vuonna 1830 valmistunut vankila, sen itäpuolella rautatien varasto, rautatieasema ja ratapiha. Kuvassa näkyvä satamaan johtava pistoraide valmistui samaan aikaan pääradan valmistumisen kanssa vuonna 1889. Kuva vuodelta 1895, kuvaaja Victor Barsokevitsch. KKM

Teollisuus syntyy

Teollisuuden syntyminen Itkonniemelle alkoi 1800-luvun lopussa, jolloin alue kaavoitettiin teollisuuden tarpeisiin. Asiaan vaikuttivat muun muassa puunjalostusteollisuuden kasvu ja Savon radan valmistuminen vuonna 1889. Ennestään alueella oli jo Lahdentaan viinatehdas, joka sijaitsi lähimpänä keskustaa. Täältä teollisuustontit jatkuivat viljelypaloista oleville apteekin yrittäjäille asti. Kaupungista katsoen ensimmäisenä sijaitsi Sammon saha ja P.E. Raninin vuonna 1899 perustama puusepäntehdas. Seuraavana oli Hallmannin rullatehdas, joka tuhoutui jatkosodan pommituksissa. Tilalle rakennettiin Halltex-levyjä valmistava tehdas, joka on sittemmin muuttunut ovitehtaaksi. Seuraavalla tontilla toimi Aatalan konepaja ja telakka. Viimeisenä rivistössä oli Tapiolan huvila, jonka maille kauppaneuvos Lauri Hallman rakennutti 1920-luvun alussa tulitikkutehtaan. Aiemmin alueella oli toiminut niin ikään Hallmanin suvun toimesta perustettu Kuopion Höyrymylly Oy Sampo. Sen suuri valkoinen siilo ehti hallita hetken rannan maisemaa, ennen kuin tuhoutui tulipalossa vuonna 1919 vain kahdeksan vuotta valmistumisestaan.

Asutus saapuu Itkonniemelle

Teollistumisen myötä 1920-luvulla Itkonniemelle alkoi syntyä asutusta Hallmanin ja kaupungin yleishyödyllisen pienasuntolautakunnan toimesta. Talot olivat hirsirunkoisia ja ne toteutettiin tyyppi- ja piirustusten mukaan. Rakentajina toimivat lähialueen tehtaiden työläiset. Tällöin rakentunut alue käsittää nykyisen Itkonniemen kaupunginosan keskeisen alueen. Talvisodan jälkeen alue laajeni Itkonniemenkadun eteläpuolelle niin kutsutuilla ruotsintaloilla sekä kadun toiselle puolelle sijoittuvilla rivitaloilla, jotka on nykyään jo purettu. Sotien jälkeen alueen rakentaminen jatkui sen reuna-alueilla pienimittakaavaisena.

Vuonna 1970 vahvistettu asemakaava salli alueelle kerrostalojen rakentamisen, jotka osittain korvasivat vanhemmat puutalot. Asemakaavamuuutos 1980-luvulla pysäytti kuitenkin alueen muuttumisen ja paljon vanhaa rakennuskantaa on säilynyt. Kaavoituksen vaihtelevat tavoitteet ja niiden osittainen toteutuminen on jättänyt rikkonaisen jälkensä Itkonniemen asuinalueen kaupunkikuvaan.

Vanhan tulitikkutehtaan vaihteita

Itkonniemen tulitikkutehtaan rakennutti vuonna 1920-luvun alussa Tapiolan huvilan maille kauppaneuvos Lauri Hallman. Hallmanin suvun teollisuutta oli keskittynyt Itkonniemelle jo aiemmin Birger Hallmanin tehtyä kaupat Aatalan huvilasta 1887. (Rahikainen 1975)

Tulitikkutehtaan punatiliset tehdasrakennukset, käsittäen kaksikerroksisen tehtaan ja sen varastorakennuksen, suunnitteli kaupunginarkkitehti toiminut Juho Nykänen. Tehdas oli aikoinaan maailman suurin tulitikkujen valmistaja, mutta sen toiminta kesti vain lyhyen aikaa tulitikkuteollisuuden trustituessa ja oikeanlaisen puun saannin vaikeuksien johdosta (Riekkö 2005). Hallman oli myynyt tehtaan aiemmin jo ruotsalaiselle tulitikkustrustille.

Vuonna 1937 Osakeyhtiö Savo aloitti tehtaan tiloissa vanerin valmistus, myöhemmin myös rima- ja sälelevyn. Tehdasta laajennettiin sen toiminnan aikana useaan otteeseen. Vaneritehtaan toiminta jatkui vuoteen 2005 saakka, jolloin UPM-Kymmene –konsernille kuulunut tehdas lopetti toimintansa.

"Palattuaan he saavat lorvailla hetkisen ennen kuin tarttuvat työhön. (...) Välillä he sentään pauskivat töitäkin. Vasarat heiluvat heidän käsissään, naulat uppoavat kuin voihin, ja niin on laatikko jälleen valmis. Alakerrassa sen maha täytetään tulitikkupaketeilla ja se lähetetään Englantiin, Afrikkaan tai minne tahansa. Made in Finland." (Siippainen 1943)

Tulitikkutehdas kirkon tornista kuvattuna vuonna 1929. Kuvaaja L. Marjanen. KKM

Vaneritehtaassa töissä vuonna 1963. Kuvaaja K. Jälänne. KKM

Vanhan tulitikkutehtaan vaiheita

Paikalla Aatalan ja Tapiolan huvilat

1921 Paikalle rakennetaan Osakeyhtiö Savon tulitikkutehdas (aikanaan maailman suurin)

1923 Tuotanto käynnistyi maaliskuussa (työllisti enimmillään n.700 henkeä)

1927 Osakeyhtiö Savo myy toiminnan ruotsalaiselle tulitikkutrustille

1937 Tiloissa aloitetaan koivuvanerin valmistus tulitikkutehtaan lopetettua toimintansa

1962 Rima- ja sälelevyn tuotanto alkaa

1970-l. Tehdas osaksi Saastamoinen Yhtymä Oy:tä

1976 Valmistuu tehtaan laajennus, johon siirtyvät varsinaiset vaneritehtaan toiminnot. Vanhat tulitikkutehtaan rakennukset jäivät vaille käyttöä.

1991 Tehdas siirtyy Schauman Woods Oy:n omistukseen

2005 Tehdas lopettaa toimintansa UPM:n omistuksessa

Tulitikkutehtaan rakennustyömaa vuonna 1922. Kuvaaja E. Kanto. KKM

Vaneritehdas vuonna 1938. KKM

Vaneritehtaan makasiinimainen varastorakennus tehtaalta katsottuna vuonna 1938. KKM

>> Tulitikkutehtaan työsalit 1920-1926. Kuvaaja E. Kanto. KKM

>> Naisia työn ääressä tulitikkutehtaalla noin vuonna 1930. Kuvaaja M. Mannelin. KKM

Kuopio

Kuitulevytehtaan vaiheita

> Halltex-tehtaan valkoinen julkisivu. Itkonniemen teollisuusalueen rantaa jäältä kuvattuna 1950-1959. KKM

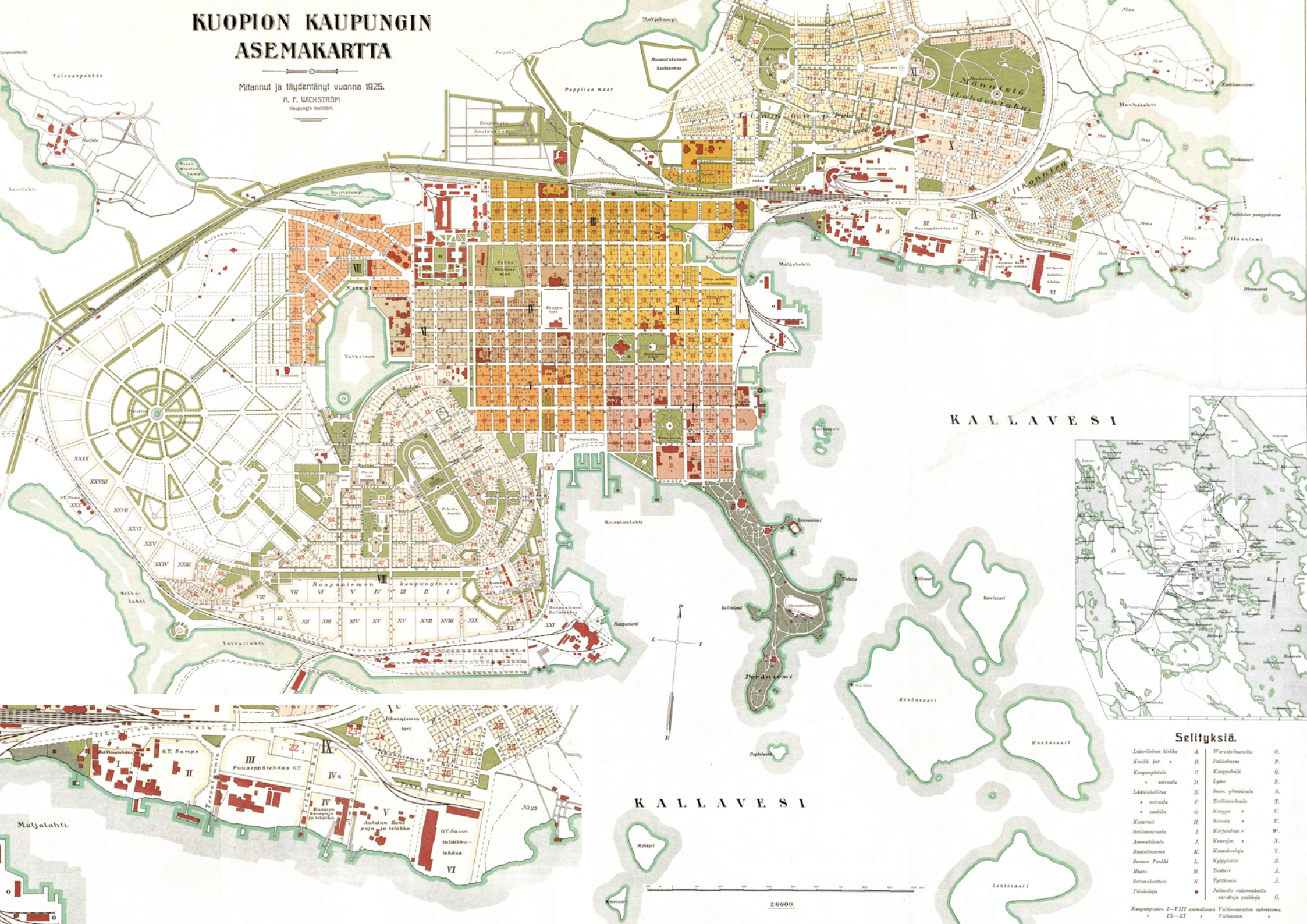
< Näkymä tuomiokirkon tornista kohti Itkonniemeä vuonna 1928-31. Etualalla näkyy vuonna 1907 valmistunut Kuopion museo torneineen. Kuvaaja Ensio Seies. KKM

Toinen Itkonniemen rannan tärkeistä säilyneistä rakennuksista on rannan suuntaisesti sijoittuva vanha kuitulevytehdas. Rapatun pääosin kaksikerroksisen kivirakenteisen tehtaan on niin ikään suunnitellut arkkitehti Juho Nykänen. Kuitulevytehtaan perusti edellisenä vuonna yhtiön johtoon tullut Kaj Hallman vuonna 1946 aiemmin paikalla sijainneen rullatehtaan tuhouduttua Kuopion pommituksessa 1941. Tehdas tuli kuuluisaksi valmistamastaan Halltex-levystä, jolle riitti kysyntää sotien jälkeen. Levyä valmistettiin lämpöä eristävästä huokoisesta puukuidusta. Nykyisin tiloissa toimii Jeld-Wen Oy:n ovitehdas.

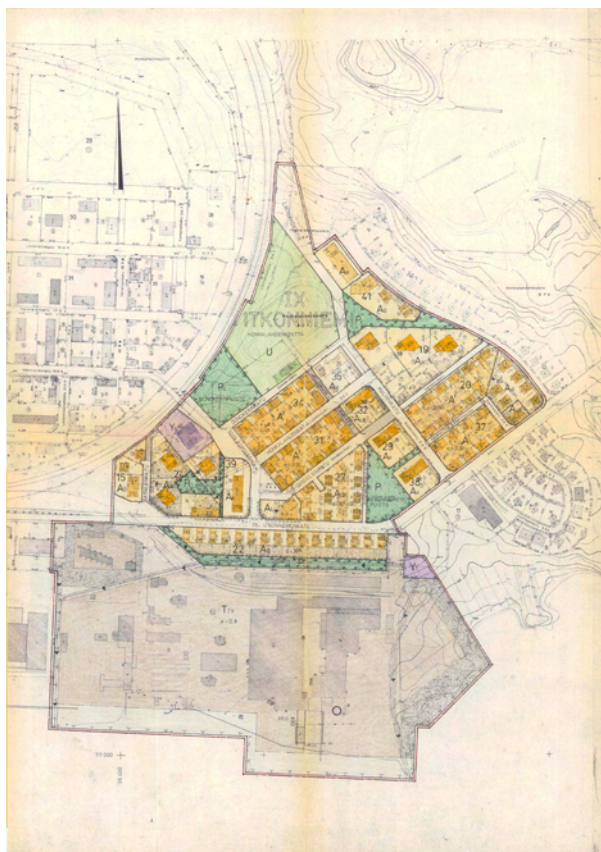

Mitannut ja täydentänyt vuonna 1925.
A. F. WICKSTRÖM
Kaupungin insinööri.

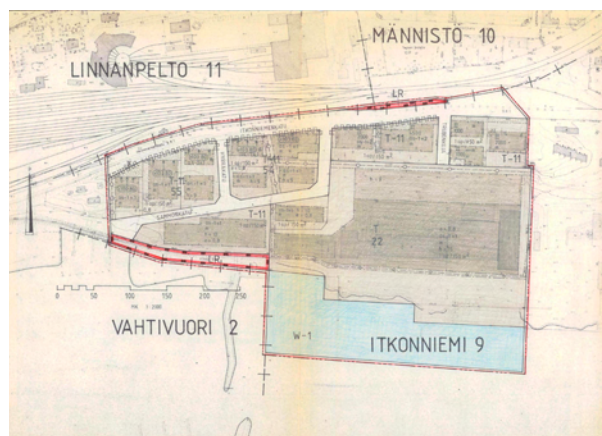
Mitannut ja täydentänyt vuonna 1925.
A. F. WICKSTRÖM
Kaupungin insinööri.

Ikonniemen asuinalueen ja teollisuusalueen itäpuolen vuonna 1980 vahvistettu asemakaava ja asemakaavamuutos. KK

Ikonniemen teollisuusalueen vuonna 1983 vahvistettu asemakaavamuutos. KK

<< Kuopion kaupungin asemakartta vuodelta 1925. Vasemmassa alakulmassa suurennos Ikonniemen rannan alueelta. Nykyisen Jeld-Wen Oy:n ovitehtaan paikalla on sitä edeltänyt Puusepäntehtas Oy. Alueen itäpuolella Oy Savon tulitiikkutehtaan vasta valmistuneet rakennukset. KK

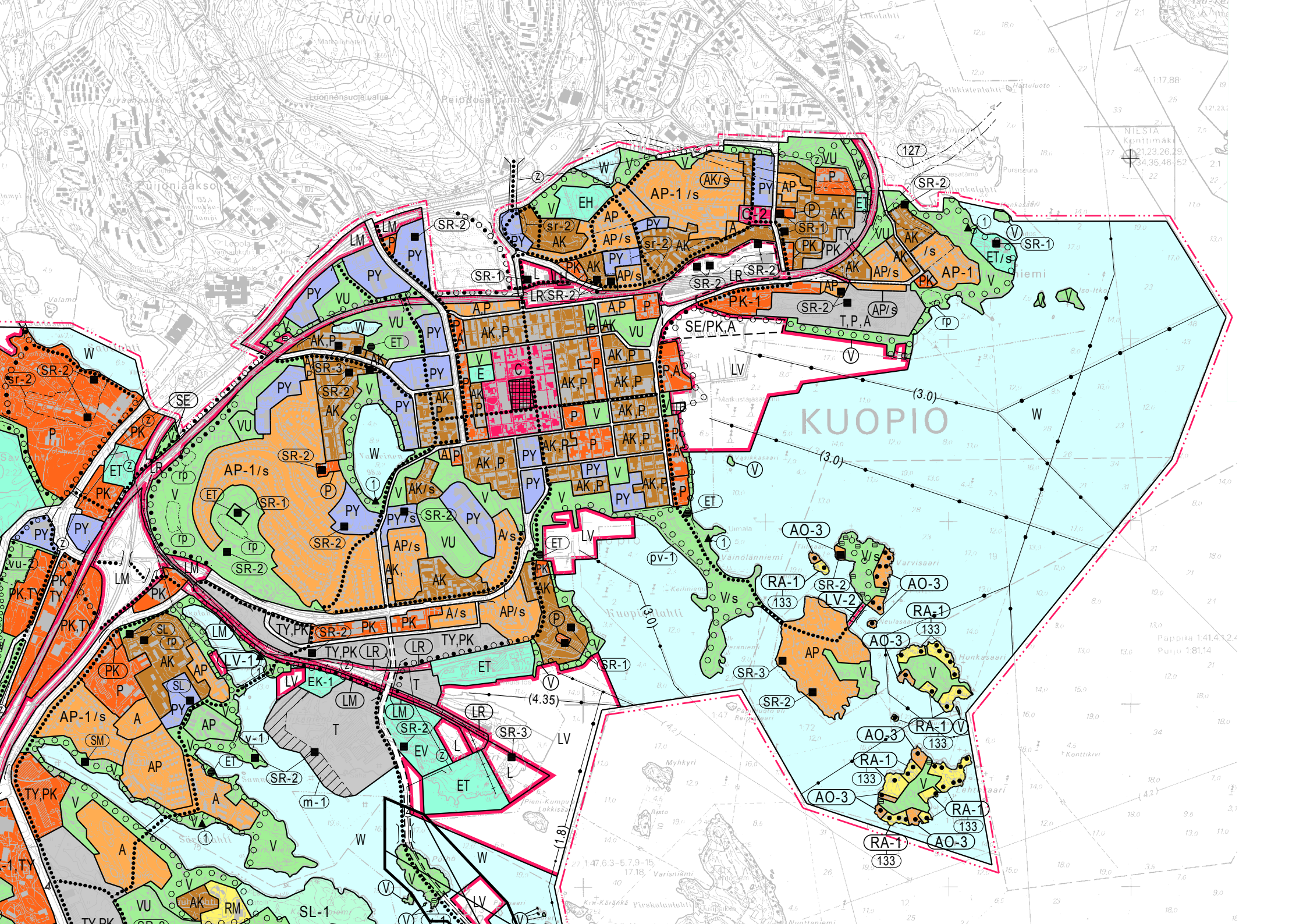
KAAVALLINEN KEHITYS

Kaavoituksen vaiheita

Ikonniemen ranta-alue on kaavoitettu ensimmäisen kerran 1900-luvun vaihteessa, mistä lähtien siellä on ollut pääosin teollisuutta. Aluetta järjesteltiin uudelleen 1920-luvun alussa Otto I. Meurmanin luonnoksen pohjalta. Suunnitelman keskeisiä piirteitä olivat aluetta jakavat poikkikadut, jotka tarjosivat vapaan pääsyn rantaan ja esteettömät näkymät Ikonniemelle vievältä kadulta järvelle. Ikonniemen 1920-luvulla rakentumaan alkanut pientaloalue kaavoitettiin 1960-luvun lopulla kerrostalo-alueeksi ja osa alueen puutaloista purettiin kerrostalojen tieltä. Vuoden 1980 asemakaavamuutoksen ansiosta osa puutalokortteleista kuitenkin säilyi. (Riekkö 2005.)

Ikonniemen 1980-luvun taitteen asemakaavat ovat yhä voimassa. Niissä Ikonniemen ranta-alue on merkitty teollisuus ja varastoalueeksi. Läntisen alueen puolella merkintää on täsmennetty kieltämällä alueen käyttö ”ympäristöä rumettavalta varastoinnilta” sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttavilta laitoksilta, mikä on tehnyt alueesta teollisuuden käyttöön pienine tontteineen toimittajien alueen.

Kuopion keskeisen kaupunkialueen yleiskaava.

Maljalahden alueen vuonna 2009 voimaan tullut asemakaava. Kaava-alueen Itkonniemenkadun viereiset korttelit on nykyään jo rakennettu ja vuoden 2015 aikana valmistuivat ensimmäiset Maljalahden rannan asuinrakennukset. Rakentaminen etenee lännestä itään päin.

Kaavatilanne nyt

Vuonna 2002 vahvistetussa Kuopion keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa Itkonniemen ranta-alueen länsisosa on merkitty yksityisten palveluiden ja hallinnon alueeksi (PK-1) ja keski- ja itäosa teollisuus- ja varasto-alueeksi, palvelujen ja hallinnon alueeksi sekä asunto-alueeksi (T,P,A). Suojelumääräyksiä alueen varsinaisilla

tehdasrakennuksille ei ole, mutta vanhat tulitikkutehtaan johtajanasunnot on merkitty yleiskaavassa ainakin arvokkaimmilla osiltaan säilytettäväksi (SR-2) ja Itkonniemenkadun varren ruotsintalot pientaloalueeksi, jolla ympäristö säilytetään (/s).

Vaneritehtaan toiminnan loppuminen, tyhjä vanhan sahan tontti ja yleinen alueenkäyttötavoitteiden muuttuminen on tuonut uuden asemakaavan laadinnan ajankohdaiseksi Itkonniemen ranta-alueelle. Kaupunkia pyritään tiivistämään ja ranta-alueet nähdään erityisesti asumiseen soveltuvina paikkoina. Toisaalta alueella toimivien pienteollisuus- ja liikerakennusten toivotaan pysyvän alueella myös tulevaisuudessa.

Viereisen Maljalahden kaupunginosan uudistuminen on ollut käynnissä jo vuosia ja rakentaminen on siirtynyt vanhalta ruutukaava-alueelta Maljalahden pohjukkaan, jonne on laadittu asemakaava vuonna 2009. Maljalahden alueen kaupunkirakenne ohjaa ja ennakoii pitkälti myös Itkonniemen rannan kehittymistä alueiden liittyessä tiiviisti toisiinsa. Kaavoitus on tarkoitus aloittaa Itkonniemen ranta-alueella vuosina 2016-2017.

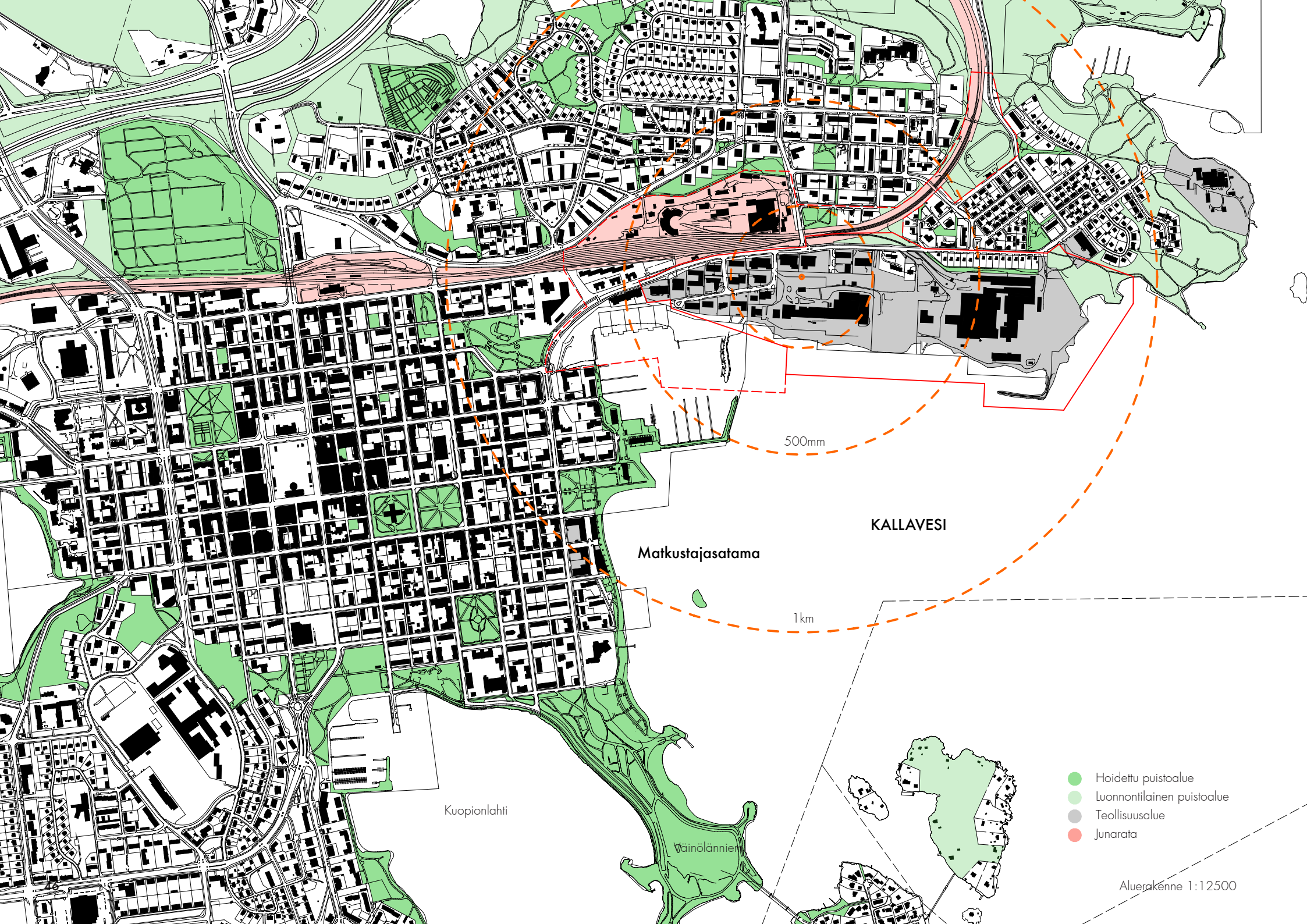

OSA II b

ALUEANALYYSI

Alueen tunteminen on aina tärkeä lähtökohta suunnittelulleW ja vanhaan arvokkaan ympäristön kanssa työskenneltäessä huolellinen pohjatyö on erityisen tärkeää. Tässä osassa tutustutaan alueeseen alueanalyysin avulla sekä pyritään tunnistamaan sen tärkeimmät ominaisuudet ja suunnitteluun vaikuttavat lähtökohdat.

ALUE- ja MAISEMARAKENNE

Itkonniemen ranta-alueen luonne on ollut viimeisinä vuosikymmeninä sulkeutunut johtuen sen teollisesta toiminnasta. Tehdasalueet ovat ulkopuolisilta kiellettyä aluetta, ja tätä alueen mykkyyttä kaupungin asukkaille lisää selvä viher- ja rantareitistön katkos alueen kohdalla. Haapaniemeltä lähtevä virkistysalue kulkee pitkin keskustan rantoja Kuopionlahden, Väinölänniemen ja matkustajasataman kautta Maljalahden vierasvenesatamaan. Itkonniemen kohdalla reitti katkeaa. Vaneritehtaan poukaman jälkeen viherverkko jatkuu palstaviljelmiltä metsäisinä reitteinä Itkonniemen kärjen ympäri päättyen hiekkarannalle ja pursiseuran venesatamaan. Yksi alueen kehittämisen tärkeimpiä tavoitteita onkin kevyenliikenteen rantareitin jatkaminen alueen halki ja olemassa olevien reitistöjen yhdistäminen entistä paremmaksi asukkaita palvelevaksi kokonaisuudeksi.

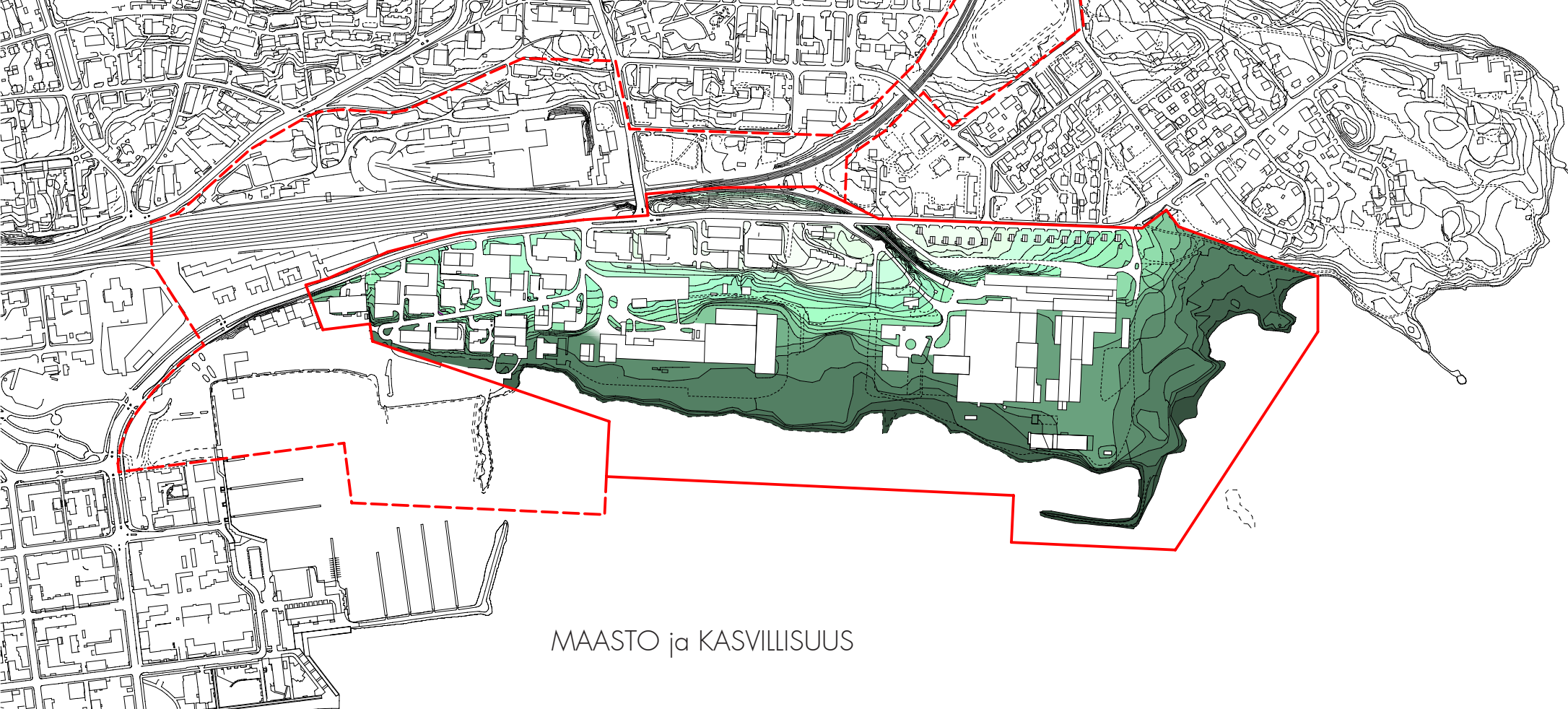
Itkonniemen ranta-alueen sijainti Kuopion aluerakenteessa on merkityksellinen, sillä se on suurin keskustan välittömässä läheisyydessä sijaitseva kehitysmahdollisuuksia omaava alue. Sen läheisyyttä keskustaan korostaa alueen maisemayhteys matkustajasatamaan, joka saa alueen tuntumaan läheiseltä keskustasta nähdessä

verrattuna suunnilleen saman matkan päässä sijaitsevaan Haapaniemen, Kumpusaaren ja Siikaniemen teollisuustoimintojen alueeseen. Alueen luonteen muuttuessa ja rannan tullessa julkiseksi tämä yhteys mitä oletettavammin vain vahvistuu näkymien avautuessa, toimintojen muuttuessa ja kulkuyhteyksien paranemisen myötä.

Itkonniemen rannan maisematilan vahvimpia elementtejä ovat alueen edessä avautuva Kallaveden selkä, sitä puuttomasta teollisuusalueesta rajaava kapea rantapuiden ketju, alueen pohjois- ja koillislaidalla kasvava iäkäs puusto sekä alueen pohjoispuolella kulkeva Itkonniemenkatu ja junarata, jotka erottavat alueen niin kulkuyhteyksien kuin maiseman suhteen Männistöstä. Oman mielenkiintoisen tilan luo vaneritehtaalle johtava ratakuilu.

Itkonniemen rannan länsipuoli on mittakaavaltaan tiiviimpää ja kasvillisuudeltaan hajanaisempaa verrattuna ranta-alueen suuriin tehdasrakennuksiin ja niiden ympärille jäävään puuttomaan avaraan maisematilaan.

MAASTO ja KASVILLISUUS

Itkonniemen ranta-alue on etelään viettävää rinnettä. Korkeuserot ovat paikoin huomattavat, korkeimman kohdan ollessa Itkonniemen tien läheisyydessä alueen keskivaiheella +23 metriä Kallaveden pinnan yläpuolella. Maasto laskee kohtalaisen yhtenäisesti pohjoisesta kohti etelää ja rantaa, tosin teollisuuden myötä maata on muokattu ja pengerretty tasaisempien tonttien aikaansaamiseksi. Ainoan poikkeuksen alueen aurinkoiseen etelärinteeseen tekee vaneritehtaalle aikoinaan louhittu pistoraide, joka muodostaa varjoisan solan Itkonniemenkadun ali pääradalle.

Alueen rantaviiva on elänyt paljon viimeisen vuosisadan

aikana, kun rantaa on täytetty teollisuuden tarpeiden mukaan. Täyttöjen johdosta ranta-alue on suhteellisen tasainen. Suurimmat täytöt on tehty Maljalahden puolella, joka on täytetty vähitellen kokonaan Itkonniemen kadun kaupunginpuolelta jättäen vain uoman Maljalahden puolelle. Rantaviiva Maljalahden ja poukaman välillä on työntynyt järvelle leveimmillään kymmeniä metrejä, mutta esimerkiksi alueelta vieläkin löytyvä puulaituri näkyy jo jotakuinkin samalla paikalla vuoden 1925 asemakaavakuvassa. Nykyinen vaneritehtaan poukama ei näy vielä vuoden 1977 matkailukartassa ja on tehty oletettavasti vasta 1900-luvun loppupuolella. Kallaveden vuotuinen vedenpinnan korkeuden vaihteluväli on

83cm ja säännöstelyn alkamisen jälkeinen huipputulva oli vuonna 1988 +82, 43 (Järviwiki 216). Rantatörmä on täyttöalueella noin +3 metriä Kallaveden pinnasta, joten rakennettaessa suunnilleen maanpinnan nykyiseen korkoon ei tulvariskiä ole. Luonnonranta alkaa otaksuttavasti palstaviljelyalueen edustalta, jossa ranta muuttuu matalaksi.

Maanpinnan kaltevuuden kasvu kohti Itkonniemenkatua lisää rakentamisen haastavuutta, mutta toisaalta hyvin suunniteltuna mahdollistaa järvinäkymien avaamisen koko alueelta sekä elävän ja monipuolisen rakenteen.

Teollisen toiminnan jättämät jäljet ovat maisemassa vielä monin paikoin huomattavissa, kuten vaneritehtaan eteläpuolella olevat tukkienhaudonta-altaat sekä poukama. Toisaalta esimerkiksi vanhan sahan paikalla viitteitä menneestä ei juuri enää ole. Aikoinaan rantaan asti jatkunut rakentaminen lukuisine laitureineen ja veden ääreen työntyvine saha-, telakka- ja muine rakennuksineen on lähes kadonnut.

Kasvillisuus

Suunnittelualueen kasvillisuus on rikkonaista, mutta omaa paikoin viehättäviä piirteitä luonnon ja ihmisen rakentaman ympäristön kohdatessa. Pienteollisuusalueella puustoa on siellä täällä rakennusten lomassa. Suuremmat yhtenäiset puustot ovat Itkonniemenkadun varressa kulkeva istutettu lehmusrivistö ja vaneritehtaan asuinrakennusten ympärillä kasvava metsä, jossa on komeita vanhoja mäntyjä. Sekalaista puustoa on myös pääradan ja pistoraiteen ympärillä. Selvä yhtenäinen sekametsä alkaa rakennetun alueen jälkeen palstaviljelyalueen luota Yrttitarhan puistona. Koko alueen leveydeltä rannassa kasvaa kapea lehtipuuväestö.

Tärkeimmät puustoalueet ovat vaneritehtaan ja sen poukaman väliin jäävä rantakoivikko, joka kasvaa korkealla törmällä sekä tehtaan asuintaloja ympäröivä männikkö. Oma viehätöksensä on myös vaneritehtaan pihan villiintyneessä kasvustossa horsimeen ja vatukkoineen.

Pääradalta vanhalle vaneritehtaalalle
johtava ratakuilu.

Vaneritehtaan ja poukaman
välissä kasvaa koivurivi.

Näkymä vaneritehtaan
poukamasta kohti
Säyneensalaa ja Hietasalaa.
Vanhat satamaran puiset
tukirakenteet ovat huonossa
kunnossa.

Honkalahden uimaranta
helteisenä päivänä kesällä
2015. Takana näkyy
Pirttiniemen venesatama.

Pukaman kannakselta
on hyvät näkymät
sekä kaupunkiin että
Kallaveden selälle.
Vaikka aluella oleskelu
on periaatteessa kiellettyä,
näkyy siellä merkkejä
oleskelusta.

Itkonniemen tehdasalueen
itäpuolelta viljelypalstojen
jälkeen alkavat Yrttiarhan
puiston metsäpolut.

Tukkienhaudonta-
allas vaneritehtaan
eteläpuolella.

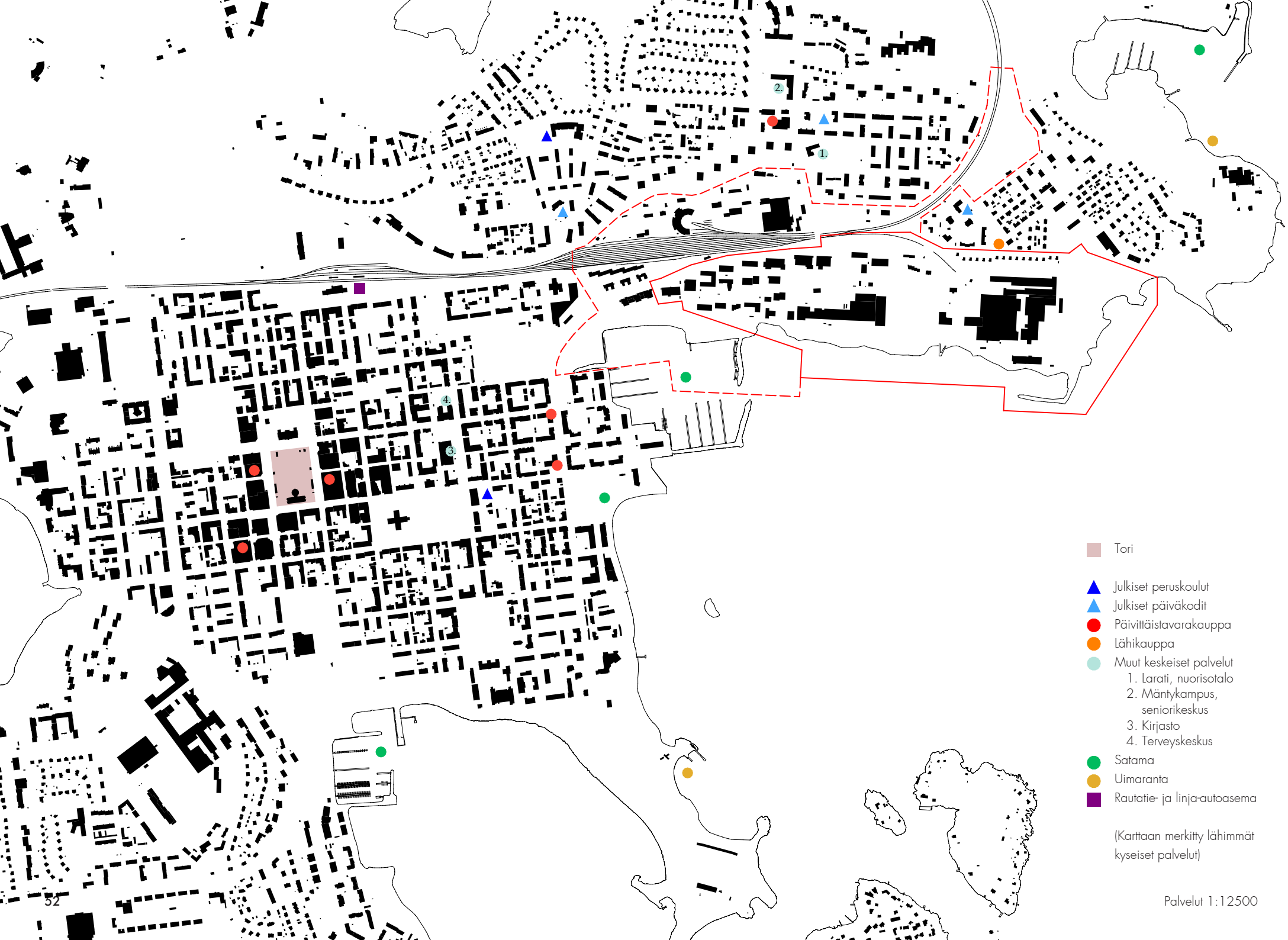

< Tehdasalueen kupeessa on
yllättävä keidas. Itkonniemen
viljelypalstoja kesällä 2015.

Vanha laiturirakenne.
Nykyinen rantaviiva
kaareutuu laiturin
kohdalla pieneksi
puokamaksi ja on
luultavasti lähellä
alkuperäistä
vedenrajaa.

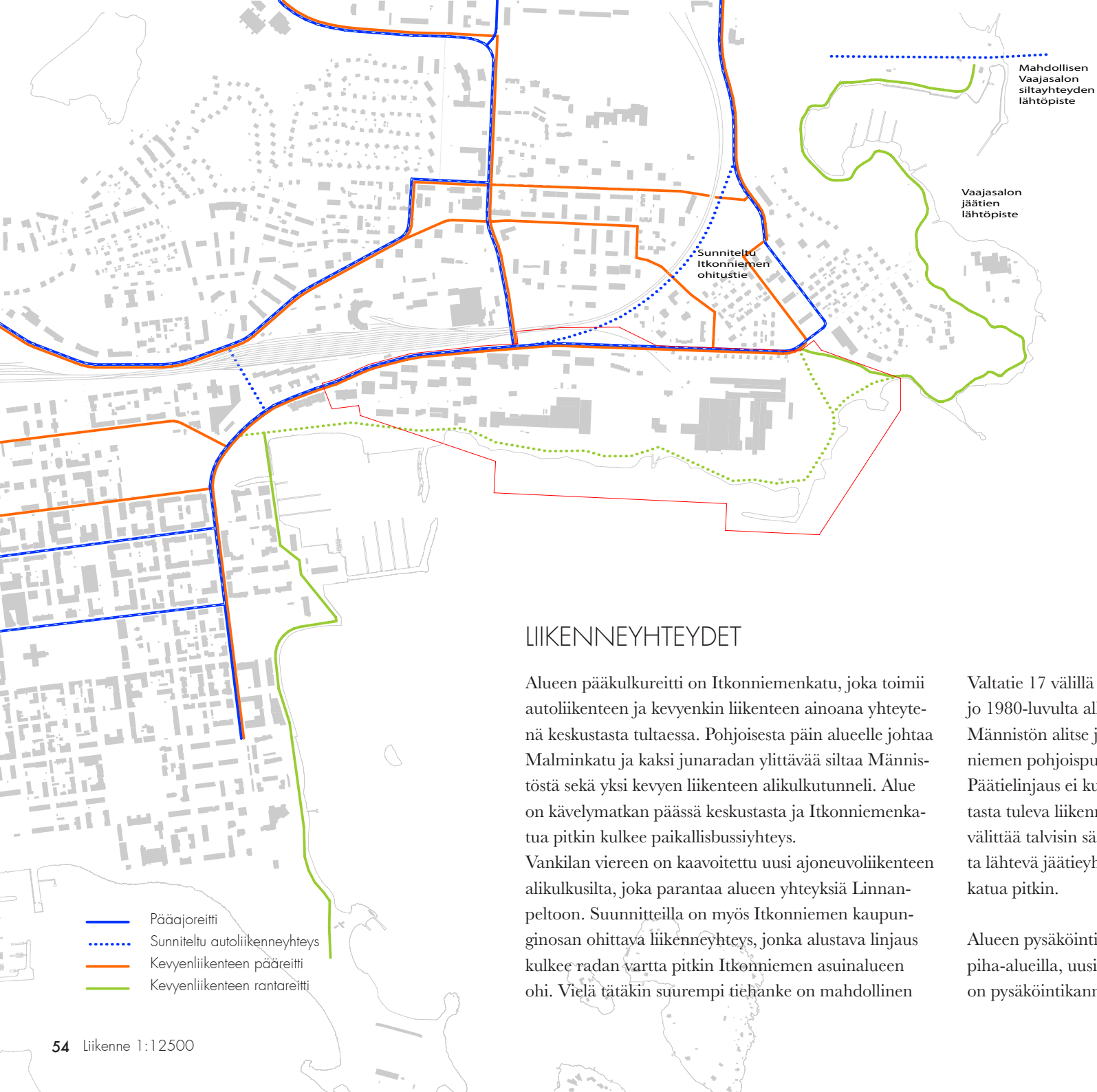

TOIMINNOT ja PALVELUT

Itkonniemen lähipalvelut päivittäistavarakauppoineen löytyvät tällä hetkellä pääosin Männistössä ja peruskoulu noin kilometrin päässä Linnanpellolta. Lähes yhtä lähellä ovat kaikki keskustan palvelut. Itkonniemen asuinalueella on pieni lähikauppa ja päiväkotia. Lisäksi Itkonniemen ranta-alueella on erilaisia toimijoita, kuten toimistoja, erikoiskauppoja ja huoltamoita. Näiden keskustaa palvelevien toimijoiden toivotaan jatkavan tulevaisuudessakin alueella. Männistön puolella kaupalliset palvelut ovat keskittyneet Männistön ostoskeskukseen. Muita alueen lähellä olevia palveluita ovat Maljalahdella sijaitseva vierasvenesatama, Kuopion vankila ja VR:n konepajalla toimiva Savon ammatti- ja aikuisopisto.

Kaupungin yleiskaavoituksessa käytyjen keskustelujen pohjalta voidaan ajatella Itkonniemen ja Männistön palvelujen yhdistymisen olevan yksi tulevaisuuden skenaario. Tätä tukee esille noussut ajatus kaupunginosien välisen ratakuilun osittaisesta kattamisesta. Jos vielä tähän yhdistetään mahdollinen lähijunaliikenteen pysäkki, voidaan nähdä alueiden palvelujen yhdistämisen olevan luontevaa. Alueelle on myös esitetty toiveita uudesta päivittäistavarakaupasta toimijoiden puolelta. Huomiointavaa on Männistön ostoskeskuksen alueen todennäköinen kuihtuminen, mikäli kaupunginosia yhdistävän sillan ympärille tulee paljon uusia palveluja.

LIIKENNEYHTEYDET

Alueen pääkulkureitti on Itkonniemenkatu, joka toimii autoliikenteen ja kevyenkin liikenteen ainoana yhteytenä keskustasta tultaessa. Pohjoisesta päin alueelle johtaa Malminkatu ja kaksi junaradan ylittävää siltaa Männistöstä sekä yksi kevyen liikenteen alikulkutunneli. Alue on kävelymatkan päässä keskustasta ja Itkonniemenkatua pitkin kulkee paikallisbussiyhteys.

Vankilan viereen on kaavoitettu uusi ajoneuvoliikenteen alikulkusilta, joka parantaa alueen yhteyksiä Linnanpeltoon. Suunnitteilla on myös Itkonniemen kaupunginosan ohittava liikenneyhteys, jonka alustava linjaus kulkee radan vartta pitkin Itkonniemen asuinalueen ohi. Vielä tätäkin suurempi tiehanke on mahdollinen

Valtatie 17 välillä Kuopio-Vartiala, jota on suunniteltu jo 1980-luvulta alkaen. Tieyhteys kulkisi tunnelissa Männistön alitse ja siltoja pitkin Kallaveden yli Itkonniemen pohjoispuolelta Pirttiniemestä Vaajasaloon. Päätielinjaus ei kulje Itkonniemen kautta, mutta keskustasta tuleva liikenne kyllä. Nykyisin tätä liikenneyhteyttä välittää talvisin sään salliessa Honkalahden uimarannalta lähtevä jäätieyhteys, jonne autot ajavat Itkonniemenkatua pitkin.

Alueen pysäköinti tapahtuu nykyisin tontikohtaisesti piha-alueilla, uusissa Maljalahden asuinrakennuksissa on pysäköintikannet.

- Pääajoreitti
- ... Suunniteltu autoliikenneyhteys
- Kevyenliikenteen pääreitti
- Kevyenliikenteen rantareitti

Näkymä Itkonniemenkatua
pitkin vankilan kohdalta kohti
uusia kerrostaloja.

VR:n vanhojen varastoraken-
nusten paikalle on noussut
2000-luvulla uusia kerrostalo-
ja. Itkonniemenkatua rajaa
kerrostalojen paikoitushalli.

Näkymä Itkonniemenkadulta
kohti veturitalleja ja Männistöä.

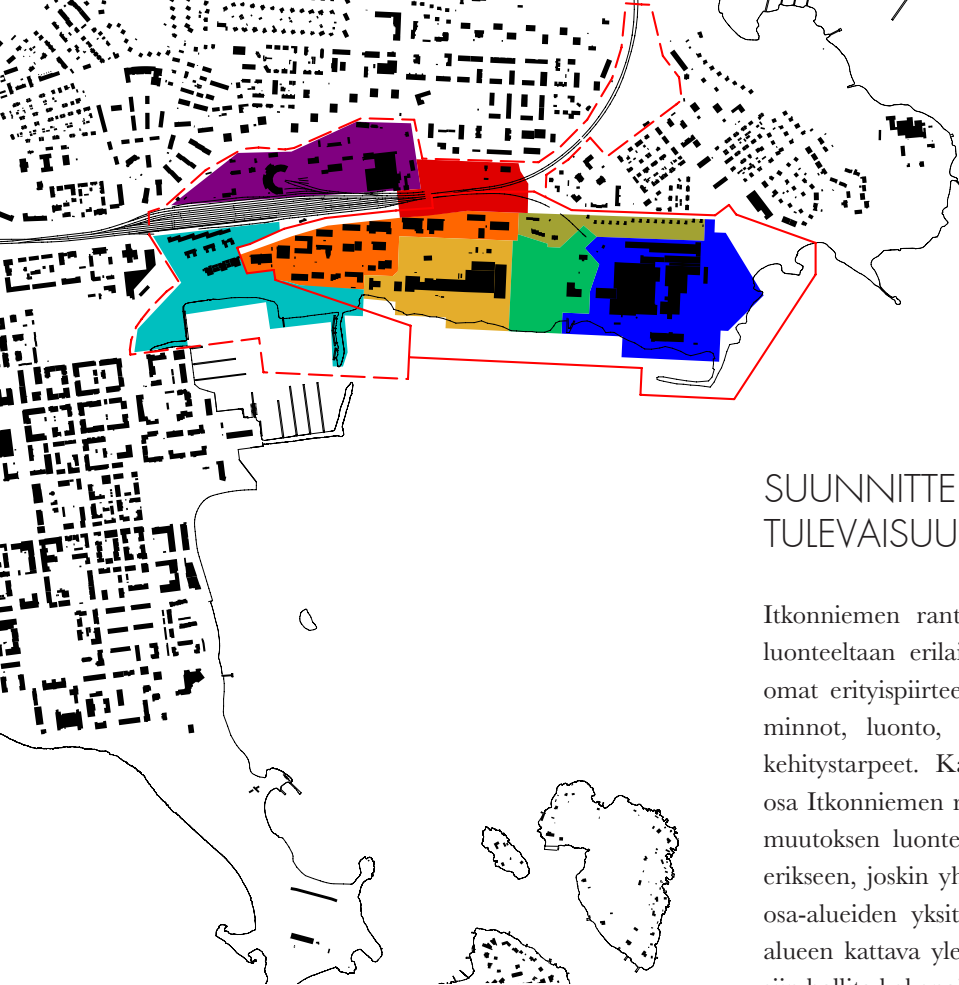
Itkonniemen ja Männistön
yhdistävä pääsilta Itkonniemen-
kadulta tultaessa.

>> Itkonniemenkadun vanha
puukuja sillalta kohti Itkonnie-
mä kuljettaessa.

- Vaneritehtaan alue
- Asuminen
- Ovitehtaan alue
- Pienteollisuusalue
- Maljalahti
- Itkonniemen ja Männistön välinen silta
- Vanha rautatieaseman, veturitallien ja konepajan alue

SUUNNITTELUALUEEN OSAT ja TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Itkonniemen ranta-alue voidaan jakaa tällä hetkellä luonteeltaan erilaisiin osa-alueisiin. Näillä alueilla on omat erityispiirteensä, kuten toisistaan poikkeavat toiminnot, luonto, rakennuskanta ja lähitulevaisuuden kehitystarpeet. Kaikkien näiden alueiden kehitys on osa Itkonniemen rannan muutosta, mutta ajoituksen ja muutoksen luonteen suhteen alueita voidaan kehittää erikseen, joskin yhteiseen tavoitteeseen pyrkien. Ennen osa-alueiden yksittäistä kehittämistä tulisi laatia koko alueen kattava yleissuunnitelma, jotta muutosta voitaisiin hallita kokonaisuutena.

Vaneritehtaan alue

Vaneritehtaan alue käsittää koko alueen itäpuolen. Vanhimmat rakennukset ovat 1920-luvulta, jonka jälkeen tehdaskompleksiin on tehty paljon muutoksia. Tehtaan vanhimpien punatillisten osien säilyttäminen on kaupungin ajatuksissa, mutta niiden nykyisestä kunnosta ei ole tehty tutkimusta. Uusimpana alueella seisoo vuonna 2010 valmistunut alppihenkinen toimistotalo. Osassa tehtaan rakennuksista on väliaikaistoimijoita.

Nyt alue voitaisiin avata tehokkaammin väliaikaiskäytölle. Tällä hetkellä alueella asiaton oleskelu on periaattees-

sa kielletty, mutta rauhallisuuden ja upeiden maisemien houkuttelemana alueella liikkuu ulkoilijoita ja juhlijoita. Akuutein asia on alueen rakennusten kunnan kartoitus ja rakennushistoriaselvityksen teko, jotta aluetta voidaan alkaa kehittämään ja estää arvokkaimpien osien lisävaurioituminen.

Asuminen

Alueen pohjoislaidan pieni asuinrakennusten ryhmä pistoraitteen molemmin puolin on sympaattinen kokonaisuus ja säilymässä ennallaan. Alue on vehreää, jopa metsäistä.

Ovitehtaan alue

Jeld-Wen Oy:n ovitehdas on suurin alueen toimijoista ja ainut vielä toimiva teollisuuslaitos. Sen vanhimmat 1940-luvulta olevat osat on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaiksi. Tehtaan lähiympäristö on tasaista nurmi- ja asfalttikenttää, jota on pengerrytetty voimakkaasti pohjoispuolelta.

Pienteollisuusalue

Alueella on pääasiassa keskustaa tukevia toimintoja,

kuten toimitiloja ja huoltoliikkeitä. Rakentaminen on 1900-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta, eikä alueen rakennuksilla ole merkittäviä rakennustaiteellisia arvoja. Maasto on pengerrytetty tasaisten tonttien aikaansaamiseksi. Tulevaisuudessa alue kaipaa uudistumista, tiivistymistä ja kaupunkimaisempaa ympäristöä. Toimintojen toivotaan säilyvän alueella.

Tarkastelualueella:

Maljalahti

Maljalahden rannoilla on sijainnut viime vuosiin saakka veneiden talvisäilytyspaikkoja. Alueelle on tehty uusi asemakaava, jonka myötä rakentaminen on käynnistynyt.

Vanha rautatieaseman, veturitallien ja konepajan alue

Alue on ollut rautatietoimintojen käytössä radan rakentamisesta lähtien, mutta on vähitellen tyhjentynyt alkuperäisestä käytöstään. Alueen suurimassa rakennuksessa konepajatoiminta loppui vuosituhannen vaihteessa ja nykyisin tiloissa on muun muassa ammattiopisto. Alueella on useita verrattain hyvin säilyneitä punatiilisiä rakennuksia, kuten veturitallit.

Alueella on paljon potentiaalia kehittyä ja sen tulevia toimintoja olisi hyvä miettiä kokonaisuutena Itkonniemen rannan kehityksen ja siellä olevien tehdasalueiden kanssa.

Itkonniemen ja Männistön välinen silta

Silta on Männistön ja Itkonniemen tärkein yhteys ja on niin visuaalisesti kuin toiminnallisestikin alue kehityksen tarpeessa. Molemmiin puolin rataa kasvavat pusikkoiset puustot peittävät näkymät alueiden välillä. Itkonniemen puolella tulijan vastaanottaa hahmottomaton liikennetie. Männistön puolella on sillan oikealla puolella jäsenytymätön puistoalue ja parkkialue, joiden puusto sulkee näkymiä entisestään.

Tarkastelualueella olleen vanhan rautatieaseman, veturitallien ja konepajan alueella on paljon mahdollisuuksia. Sen tulevaisuuden näkymät ovat vaneritehtaan kanssa osin samankaltaiset ja molempiin tulisi löytää toisiaan tukevia, ei kipailevia toimintoja.

Rakennusten iät

- 1920 - luku
- 1940 - luku
- 1950 - luku
- 1960 - luku
- 1970 - luku
- 1980 - luku
- 2010 - luku

NYKYINEN RAKENNUSKANTA

Ikonniemen rannan teollisuusrakennukset ovat merkittävä osa Pohjois-Savon teollistumisen historiaa. teollistumisen kautta koko Ikonniemen alue asutuksineen on muovautunut nykyiseen muotoonsa. (Kulttuuriympäristöselvitys, 2006)

Ikonniemen ranta-alueen nykyinen rakennuskanta on peräisin viimeisen sadan vuoden ajalta ja koostuu pohjoisreunan asuinrakennuksista lukuun ottamatta teollisuus- ja liiketiloista. Huviloita ajalta ennen teollisuutta ei ole säilynyt. Vanhimmat säilyneet rakennukset ovat 1920-luvulla rakennetun tulitikkutehtaan punatiiliset päärakennukset: itse tehdas sekä erillinen varasto. Toinen merkittävä rakennuskokonaisuus on 1940-luvulla

rakennettu kuitulevytehdas, jonka tiloissa toimii nykyään Jeld-Wen Oy:n ovitehdas. 1900-luvun puolivälissä alueen pohjoisreunaan rakennetut asuinrakennukset ovat myös historiallisesti arvokkaita.

Lukumäärältään suurin osa alueen rakennuskannasta on 60-luvun jälkeiseltä ajalta, koostuen pienteollisuusalueen rakennuksista ja tehtaiden laajennuksista. Sunniutelualueen uusin lisä on vaneritehtaan vieressä seisova 2000-luvulla rakennettu Lemminkäinen Infra ja Talo Oy:n toimistorakennus. Tarkastelualueella rakennuskanta on vaihtelevaa, joista aluesuunnitelman kannalta tärkeimpinä mainittakoon Maljalahden rakenteilla olevat kerrostalot ja Männistön puolen vanha veturitalli- ja konepaja sivurakennuksineen.

Ohessa on listattu olemassa olevan rakennuskanan tärkeimmiksi kokemani kohteet, joiden säilyttämiselle on rakennushistoriallisia, historiallisia tai maisemallisia vaalimisperusteita. Kirjain m kohteen nimen jäljessä viittaa vuonna 2006 Kuopion seudun maakunta-kaavaa varten tehtyyn Kulttuuriympäristöselvitykseen annettuun arvotukseen *maakunnallisesti tärkeä kohde*.

Tehtaan johtajan asuinrakennus (m)

Puuston keskellä, tehtaan läheisyydessä sijaitsevan tehtaanjohtajan asuinrakennuksen on suunnitellut arkkitehti Eino Pitkänen vuonna 1944. Kaksikerroksinen rakennus on rapattu ja aumakattoinen.

Asuinrakennus (m)

Rivitalon vieressä sijaitseva arkkitehti Seppo Ruotsalaisen suunnittelema omakotitalo on valmistunut 1951. Puolitoistakerroksinen rakennus on rapattu ja aumakattoinen.

Rivitalo (m)

Kauniisti rinteeseen polveutuva punatiilinen rivitalo on Claes Tandefeltin 50-luvulla suunnittelema. Kokonaisuuteen kuuluu talon kadunpuolella sijaitseva punatiilinen autotallirakennus. Kohde on ainutlaatuinen Kuopiossa ja sukua Espoon Tapiolan samanaikaiselle mainetta saaneelle rivitalorakentamiselle.

Vartijan koppi

Tehdasalueen sisääntulossa sijaitseva vartijankoppi on vuodelta 1961. Rakennus on huonossa kunnossa, ikkunat peitetty vanereine.

Ruotsintalot (m, maininta koskee koko Itkonniemen pientaloaluetta)

Itkonniemen tien varrella, vanhan vaneritehtaan pohjoispuolella sijaitsevat puurakenteiset omakotitalot saatiin Ruotsista talvisodan jälkeen lahjoituksena. 16 rakennuksen sympaattinen talorivistö on valmistunut 1940-1941. Vehreillä tonteilla sijaitsevista taloista osa on rapattu, osa puuverhoiltuja.

Nykyinen sisääntulonäkymä alueelle. Vasemmalla 1960-luvun konttorilaajennus, etualan uudemman osan takaa pilkottaa alkuperäisen tulitikkutehtaan julkisivua.

Entinen vaneri- ja tulitikkutehdas (m)

UPM-Kymmene Oy:n Kuopion vaneritehdas, entinen tulitikkutehdas, on piippuineen Itkonniemen teollisuusalueen tunnusmerkki. Sen punatiiliset rakennukset ovat hallinneet ranta-maisemaa lähes vuosisadan ajan. Nykyisin vanhimmat osat peittyvät keskustasta katsottaessa uudempien laajennusosien taakse, mutta avautuvat yhä edelleen Kallaveden selälle. Nykyinen rakennuskanta koostuu alkuperäisistä 1920-luvun alussa rakennetuista tulitikkutehtaan punatiilisistä pää- ja varastorakennuksista, 1940-luvulla päärakennuksen vieren saman suuntaisesti rakennetusta punatiilisestä kuitulevytehtaasta ja näiden lukuisista laajennuksista vuosilta 1949-1991 (KYST, 2005). Lisäksi alueella on kevytrakenteisia varastoja vaneritehtaan ajalta. Tehdasrakennusten ja rannan väliin jäivät betoniset altaat, joita on käytetty vanerin valmistusprosessin alussa tukkien haudontaan ennen niiden siirtymistä tehtaalle käsiteltäviksi.

Vaneritehtaan lopetettua toimintansa vuonna 2005 on rakennusten purkamista alettu pohtimaan. Osa tehtaan pienemmistä laajennuksista on jo purettu, samoin kuin tuotantoon liittyneet kevyemmät rakennelmat.

Rakennusten kunto on vaihteleva. Vanhimpia rakennuksia on muokattu merkittävästi tehtaan kasvaessa. Laajennusten yhteydessä tehtyjä muutoksia on vaikea arvioida ulkoapäin, mutta tehtyjen havaintojen perusteella voidaan olettaa vanhan tulitikkutehtaan

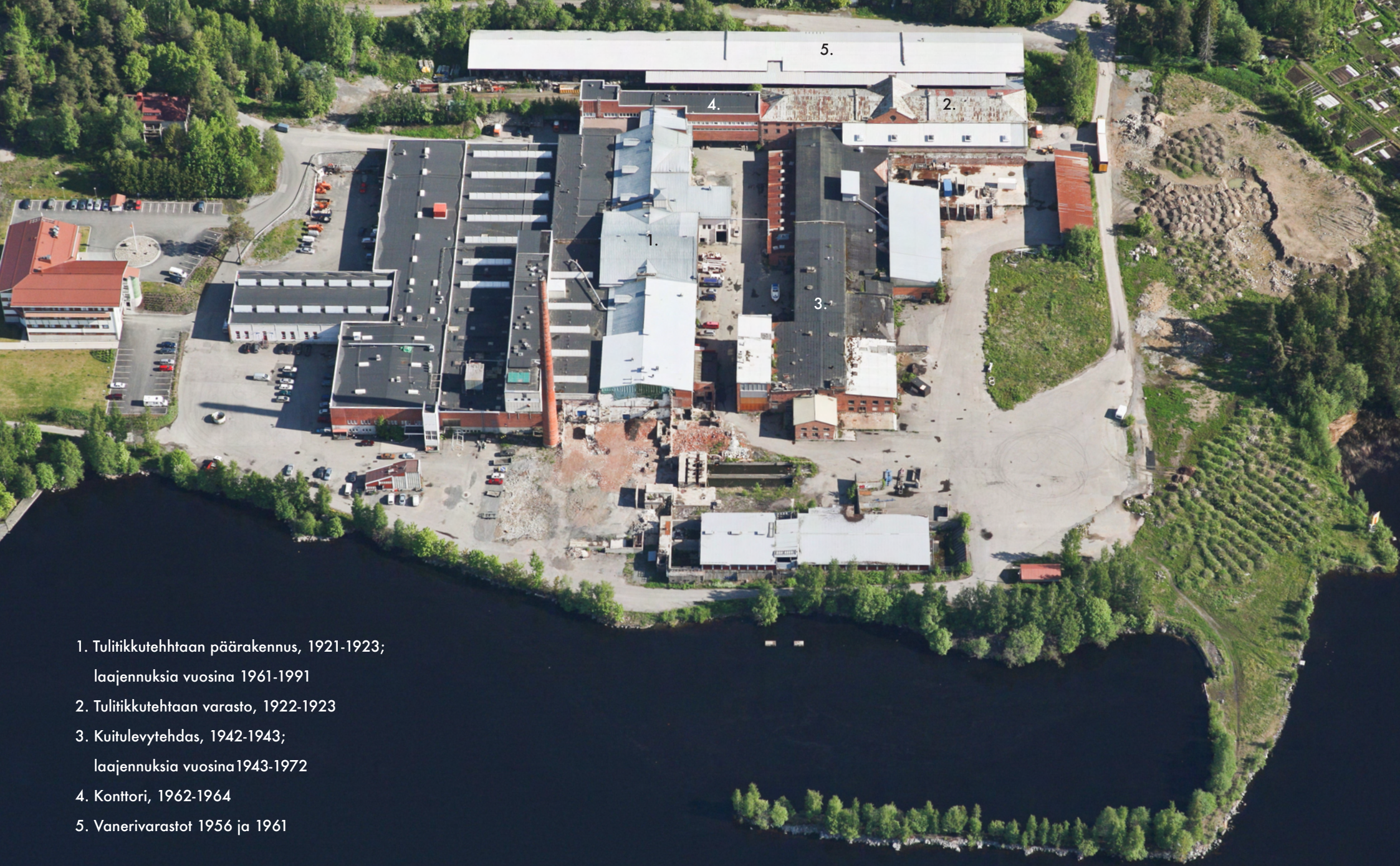
päärakennuksen olevan osittain tuhoutunut ja ainakin voimakkaasti muuttunut alkuperäisestä asustaan. Muutoksista huolimatta rakennuksen hahmo on yhä havaittavissa ja rakennuksen alkuperäinen arkkitehtuuri aistittavissa. Alkuperäinen tulitikkutehtaan makasiinimainen varastorakennus vaikuttaa ulospäin päärakennusta paremmin säilyneeltä, vaikka siihenkin liittyy laajennuksia useassa kohdassa. Kuitulevytehdas on täysin poissa käytöstä ja rappeutuu hiljalleen. Sisällä on palovaurioita, ikkunat on rikottu ja katto erittäin huonokuntoinen. Tehdasalueen uudempien laajennusten kunto on parempi ja niissä toimii tällä hetkellä erilaisia pienehköjä toimijoita.

Arvokkaimpia alueen rakennuksista ovat varhaisimmat 1920-luvun tulitikkutehdas ja sen varasto. 1940-luvun kuitulevytehtaan yksinkertaisempi harjakattoinen massa on ajalleen tyypillinen ja arvokas osana rakennuskokonaisuutta. Myös myöhempien rakennusten säilyttäminen on perusteltua osana alueen historiaa. Näistä kiinnostavin on vanhoja tulitikkutehtaan rakennuksia yhdistävä punatiilinen 1960-luvulla suunniteltu konttorirakennus.

Tehtaan historiallisia rakennuksia kunnostettaessa on tärkeää pohtia missä laajuudessa tehtyjä muutoksia entisöidään tai säilytetään osana alueen historiallisena kerrostumana osana alueen tarinaa.

Tehtaan historiasta kerrotaan lisää alueen historian yhteydessä (sivu 36).

1. Tulitikkutehtaan päärakennus, 1921-1923;
laajennuksia vuosina 1961-1991
2. Tulitikkutehtaan varasto, 1922-1923
3. Kuitulevytehdas, 1942-1943;
laajennuksia vuosina 1943-1972
4. Konttori, 1962-1964
5. Vanerivarastot 1956 ja 1961

(tiedot: Kuopion kaupungin Kulttuuriympäristöstrategia
-työryhmän selvitys, 2005)

Tehdasalueen 1950-60-lukujen laajennuksilla on arvo osana alueen historiaa. Kuitulevytehtaan kylkeen tehty laajennus on huonossa kunnossa.

Vanhan tulitikkutehtaan itäseinä on paljastunut uudelleen purkutöiden edetessä.

Vanrivaraston, konttorin ja vanhan tulitikkutehtaan punatiilisen varaston väliin jää mittakaavaltaan miellyttävä tila. Aiemmin tänne kulkivat junanraiteet, lastauslaituri on yhä paikallaan.

>> Vaneritehtaan sisäpihan punatiilisiä kerrostumia.

Tehdasaluetta Ikonniemen pientaloalueesta erottaa puurakenteinen vanerivarasto. Näkymä ruotsintalojen ja varaston välistä.

Jeld-Wen Oy:n ovitehdas, entinen kuitulevytehdas (m)

Kallaveden rannalla sijaitseva kivirakenteinen tehdasrakennus valmistui vuonna 1946. Aikanaan suosittu Halltex -kuitulevyn valmistukseen rakennettu tehdas on vuosien saatossa saanut useita laajennusosia ja toimii nykyään ovitehtaana. Tehtaan suunnittelija on sama kuin tulitikkutehtaalla, arkkitehti Juho Nykänen. Rannan suuntainen pitkä rapattu funktionalistinen rakennus on päällisin puolin hyvässä kunnossa. Tehtaan länsipäädystä sijaitseva rapattu tiilirakennus on sen sijaan jäänyt vaille käyttöä ja rapistuu vähitellen. Nykyisin rakennukset näkyvät hyvin Maljalahden poukamaan, mutta uudet suunnitellut asuinrakennukset tulevat peittämään tämän näkymäsuunnan.

Ylemässä kuvassa vaneritehtaan viereen vuonna 2010 valmistunut toimistorakennus, alla 1960-luvulta peräisin olevaa liikeilaa.

Vanhat tehdasrakennukset näkyvät järvelle ja matkustajasatamaan. Tätä yhteyttä tulisi vaalia jatkossakin. Ylempi kuva: Itkonniemi matkustajasatamasta nähtynä. Alla näkymä Maljalahdelta matkustajasatamasta nähtynä

Muun rakennuskannan säilyminen

Tässä osiossa listatut rakennukset ovat osa vanhempaa rakennuskantaa, joiden säilyttämiseen tulisi pyrkiä. Myös alueen uudempien rakennusten sopivuutta uuteen käyttöön ja aluerakenteeseen on tärkeää tutkia, kun alueen jatkosuunnittelu alkaa.

Alueen rakennuskannan materiaalit vaihtelevat alueittain. Tärkeimpiä ovat tiili ja rappauspinnat, puu sekä betoni. Samojen materiaalien käyttäminen myös uudisrakentamisessa auttaa uuden luontevaa yhdistymistä vanhaan.

NÄKYMÄT

Yksi alueen ominaispiirteistä on vedenläheisyys sillä ranta ei ole koskaan kaukana. Alueelta avautuvat maisemat kohti matkustajasatamaa, Väinölänniemeä, Rönöä, Varvisaarta ja Kallaveden metsäisiä saaria. Nousevan rinteiden ansiosta näkymät eivät rajaudu vain rantakaistaleelle, vaan Kallaveden järvimaisemat avautuvat alueen pohjoislaidaltakin. Tätä edesauttavat järvelle johtavat poikkikadut (kuvat yllä).

Männistön suuntaan näkyvyyttä puolestaan rajoittaa radan varren puusto varsinkin alueita yhdistävän sillan itäpuolella (kuva oikealla).

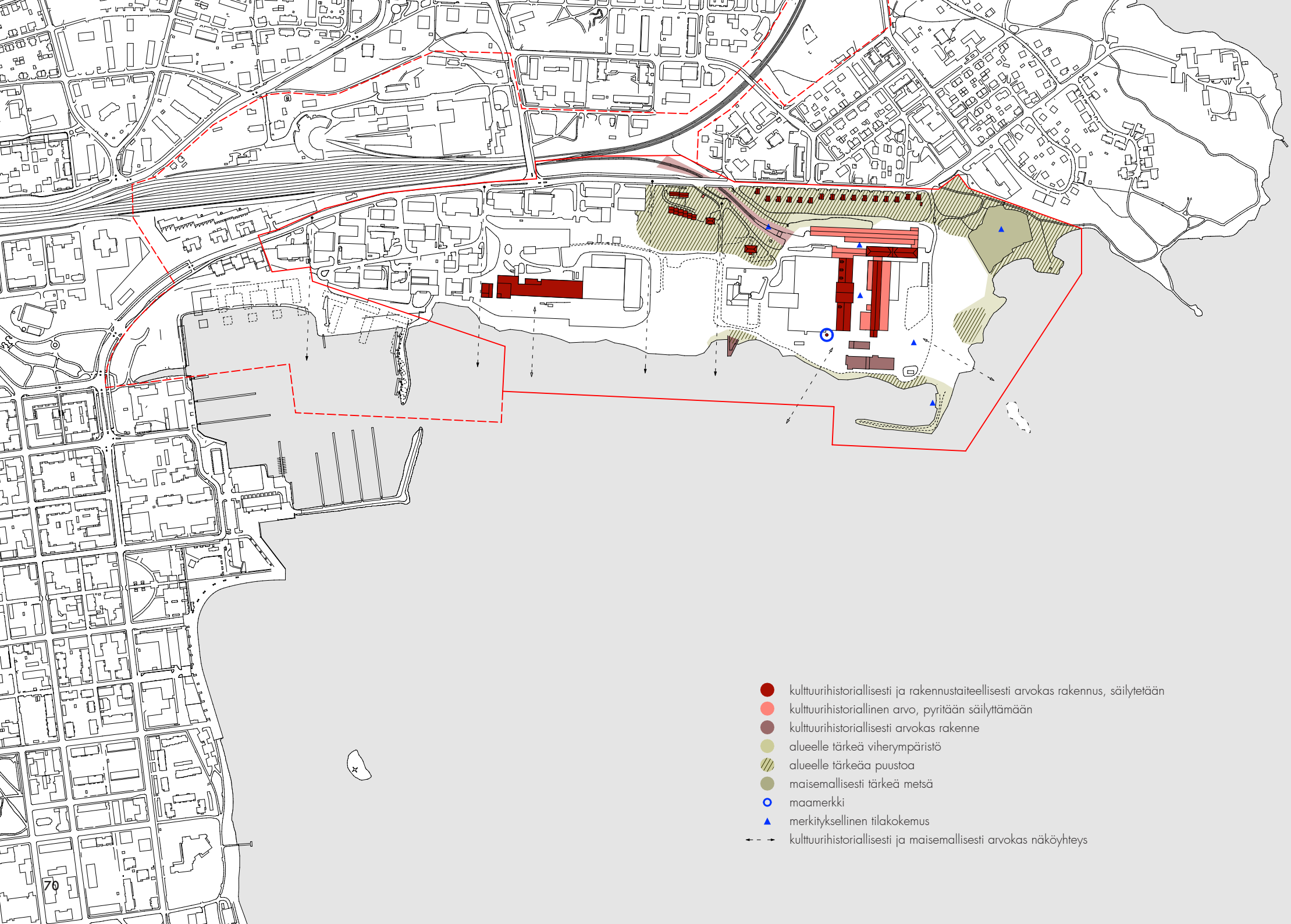

- kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas rakennus, säilytetään
- kulttuurihistoriallinen arvo, pyritään säilyttämään
- kulttuurihistoriallisesti arvokas rakenne
- alueelle tärkeä viherympäristö
- alueelle tärkeä puustoa
- maisemallisesti tärkeä metsä
- maamerkki
- ▲ merkityksellinen tilakokemus
- kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokas näköyhteys

Alueen merkitykselliset, luonteenomaiset ja arvokkaat ominaisuudet:

1. Tehtaiden näkyminen Kallavedelle
2. Vanhat rakennukset ja teollisuushistoria
3. Rakennuskannan kerroksellisuus
4. Runsaat maisemanäkymät alueelta järvelle
5. Maisemayhteyksien avautuminen alueen läpi Itkonniemenkadulta järvelle
6. Tehtaan piippu alueen maamerkinä
7. Materiaalien karheus (tiili, betoni, asfaltti)
8. Vapaa tila
9. Luonnon ja rakennetun herkkä kohtaaminen

JOHTOPÄÄTÖKSET

Itkonniemen ranta on säilyttänyt vielä teollisuusalueen luonteensa, vaikka suurin osa sen alkuperäisestä rakennuskannasta on jo hävinnyt. Alueen parhaita puolia ovat sen historia, näkymät ja vapaa tila, jossa luonto ja rakennettu kohtaavat. Näiden säilyminen ja kehittäminen jatkosuunnittelussa on erityisen tärkeää.

Alue sopii rakentamiselle sen keskeisen sijaintinsa takia, jolloin olemassa olevaa yhdyskuntatekniikkaa ja palveluita voidaan hyödyntää alueella. Lisäksi alue on jo ihmisen käyttöön ottamaa, jolloin vältetään kajoamista rakentamattomaan luonnonympäristöön.

Kaupungin puolelta alueen tulevaisuuden toiminnaksi esitetyt ajatukset asumisesta sekä keskustaa palvelevista toiminnoista ovat mielestäni alueelle sopivia. Joskin alueen nykyisten kaltaisten palveluiden yhdistäminen asumiseen luo omat haasteensa rakentamiselle. Myös uudisrakentamisen hintataso ja alueen arvon nousu vaikuttavat nykyisten toimijoiden mahdollisuuksiin jatkaa alueella toimintaansa. Edellä mainittujen toimintojen lisäksi koen alueelle sopivan myös erilaiset vapaa-ajan palvelut ja virkistystoiminnan. Julkisista palveluista

alueelle tarvitaan ainakin päiväkotia. Pohdin alueelle myös muita toimintoja kuten työpaikkoja, kulttuurikeskusta ja oppimispalveluja, mutta näille Kuopiosta tuntui löytyvän sijainti jo muualta. Alue on myös esimerkiksi työ- tai opiskelupaikkojen sijainnista kannalta syrjäinen mietittäessä yhteyttä Savilahteen, jonne on keskitetty opetus- ja teknologiayritysten toimintaa (Itä-Suomen yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu, Techopolis jne.) sekä Kuopion yliopistollinen sairaala.

Oman haasteensa alueen muutokseen tuo alueiden vaihteleva vapautuminen uusille toimintoille. Tämä voidaan nähdä kuitenkin myös positiivisena tekijänä. Suunnitelmilla on aikaa vastata todellisiin tarpeisiin ja toteutetuille osille tulee automaattisesti omanlainen hieman erilainen ulkoasunsa jokaiselle.

Alueen tärkeimmät säästettävät rakennukset ovat käytöstä poistunut vaneritehdas ja nykyinen ovitehdas. Rakennuksiin sopivien toimintojen ja toimijoiden löytyminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta niitä voidaan kehittää rakennusten rajoitteet, mutta myös potentiaali huomioiden.

Näkymä Itkonniemen vaneritehtaalta
Kallavedelle joulukuussa 2015.

SWOT-analyysi

Vahvuudet

- sijainti keskustan läheisyydessä, hyvien liikenneyhteyksien päässä
- järven rannan läheisyys koko alueella
- liittyminen olemassa oleviin rannan viher- ja virkistysalueisiin
- alueen teollisuusperintö ja identiteetti
- etelään laskeva rinne tarjoaa hyviä tontteja asumiselle

Heikkoudet

- vahva rajautuminen Männistöstä junaradan takia
- yhdistyminen keskustan ruutukaava-alueeseen heikko
- maaperä luultavasti saastunut
- tuulisuus
- vanhojen tehdasrakennusten huono kunto
- alueen hajanaisuus/rikkonaisuus

Mahdollisuudet

- hyvä sijainti mahdollisen lähijunayhteyden varrella
- yhteys Männistöön ja Linnanpeltoon vahvistuu ja palvelut monipuolistuvat alueiden kehittymisen myötä
- monipuolistaa keskusta-alueen asumista
- voi tarjota uusia toimintaympäristöjä mm. tapahtumille
- muodostuu kerroksellinen, omaleimainen kaupunginosa

Uhat

- alueen identiteetti katoaa
- vanhoja tehdasrakennuksia ei pystytä säästämään teknisistä tai taloudellisista syistä
- rannasta tulee yksityinen, eikä luo kaikkien kaupunkilaisten yhteistä toimintaympäristöä
- uudet palvelut kuihduttavat Männistön ostoskeskustan ympäristöä suunnittelemattomasti
- alueen luonteva liittyminen Männistöön ja keskustaan epäonnistuu

OSA III

SUUNNITELMA

Tässä osiossa esitellään ensin Itkonniemen rannan aluesuunnitelman tavoitteet, sitten luonnoksia ja lopuksi näiden pohjalta syntyt Itkonniemen rannan ideasuunnitelma. Suunnitelmaa tarkentaviksi kohdiksi on valittu säilytettävien tehtaiden ympäristöt, jotta niiden tärkeä luonne aluerakenteessa tarkentuisi.

SUUNNITELMAN TAVOITTEET

Diplomityöni tavoitteena on tutkia Itkonniemen rannan muutosta ja havainnollistaa sen yksi mahdollinen kehityspolku. Lähtökohdaksi on otettu alueen kehittymisen eläväksi, urbaaniksi kaupunginosaksi, joka tarjoaa keskustamaista asumista, paikkoja keskustaa tukevalle kaupalle ja toimistoille sekä jatkaa kaupungin rantoja kiertävää virkistysalueiden sarjaa. Keskeisiä suunnitteluperiaatteita ovat alueen identiteetin säilyminen ja vahvistaminen, kaupunkimaisuus ja kestävä kehitys.

Suunnitelman tavoitteena on luoda alue, jolla on oma vahva teollisuusperintöön nojaava identiteetti. Käytännössä tämä tarkoittaa alueen vanhan rakennuskannan ottamista osaksi uutta suunnitelmaa ja sen positiivista vuoropuhelua uuden kanssa. Vanhat tehdusrakennukset muodostuvat alueen eläviksi kiintopisteiksi.

Alueen kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi tärkeä asema paikan hengen syntyemisessä ja alueen identiteetissä on maiseman piirteillä, kuten järven läheisyydellä. Tärkeät näkymät, vanhojen tehtaiden avautuminen rannalle ja olemassa oleva puusto pyritään mahdollisuuksien mukaan säästämään. Samoin olemassa olevat maisema-

rakenteet kuten vanha vaneritehtaan ratakuilu ja osa tukkienhaudonta-altaista säilytetään tunnistettavassa muodossa ja hyödynnetään alueen uudessa käytössä.

Toinen suunnitelman tärkeistä tavoitteista on kestävä kehitys alueen rakentumisen lähtökohtana. Periaate on kaiken suunnittelun taustalla, sitä ole erotettu erilliseksi osaksi. Suunnitelmassa ekologisuus näkyy kaupungin mittakaavassa rakentamisen keskittämällä lähelle kustaa hyvien kulkuyhteyksien päähän ja rakentaminen jo ennestään rakennetulle alueelle. Alueen sisällä huomioidaan esimerkiksi rakenteen tiiviys, olemassa olevan rakenteen hyödyntäminen, hulevedet ja monipuolinen asuntorakenne sekä virkistysalueet. Rakennukset puolestaan suunnataan niin, että kaikki asunnot saavat hyvin luonnon valoa ja eteläsivuilla parvekkeet suojaavat asuntoja liialta kuumenemiselta. Katoille voidaan asentaa aurinkopaneeleita ja viherkattoja.

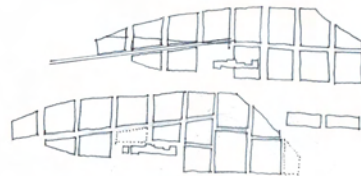
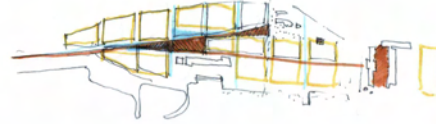
Alueen ekologisuus on huomioitava niin aluesuunnittelutasolla kuin rakennusten detaljeissa, mutta yhtäläillä myös rakennusten arkkitehtuurin laadukkuudessa, alueen viihtyisyydessä ja sekoittuvassa aluerakenteessa.

Kun alueella on miellyttävää asua, asukkaat pitävät lähiympäristöstään huolta ja parhaimmillaan rakennukset ja rakenteet säilyvät vuosisatoja. Tällöin vältetään myös turhalta uudistamiselta. Tulitikkutehtaan osat ovat vielä pelastettavissa osaksi uuden rakentuvan alueen identiteettiä.

Itkonniemen kehittämistä kaupunkimaisena alueena puoltaa sen sijainti ruutukaava-alueen kyljessä keskustan välittömässä läheisyydessä. Lisäksi alueen etelään suuntautuva rinne, järvinäkymät, hyvät kulkuyhteydet ja virkistysalueiden läheisyys luovat edellytykset viihtyisälle asuinympäristölle. Ajatuksena on luoda monipuolisia toimintoja mahdollistavia ja viihtyisiä kaupunkitiloja koko alueelle, jotka kutsuvat kaupunkilaisia viettämään aikaansa yhteisissä tiloissa ja kohtamaan toisensa.

Viihtyisät katutilat luovat myös hyvät edellytykset kevyen liikenteen suosimiselle. Tavoitteena on viihtyisän kevyenliikenteen rantareitin muodostuminen kytkemään jo olemassa olevia viheralueita. Yhteyttä Männistöön vahvistetaan luomalla siltä tuleville kulkijoille houkutteleva yhteys rantaan ja siitä edelleen keskustaan.

kuva 7

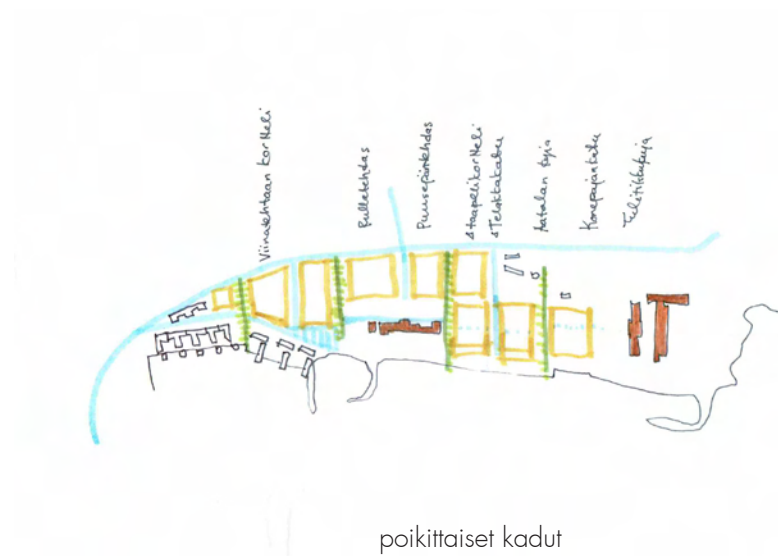
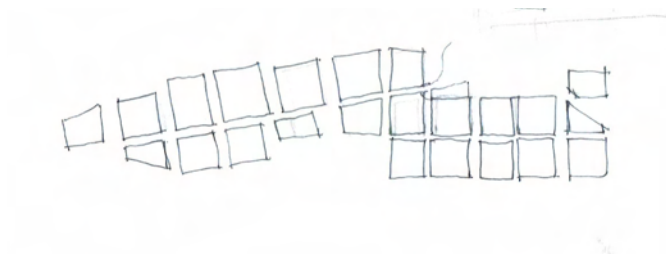
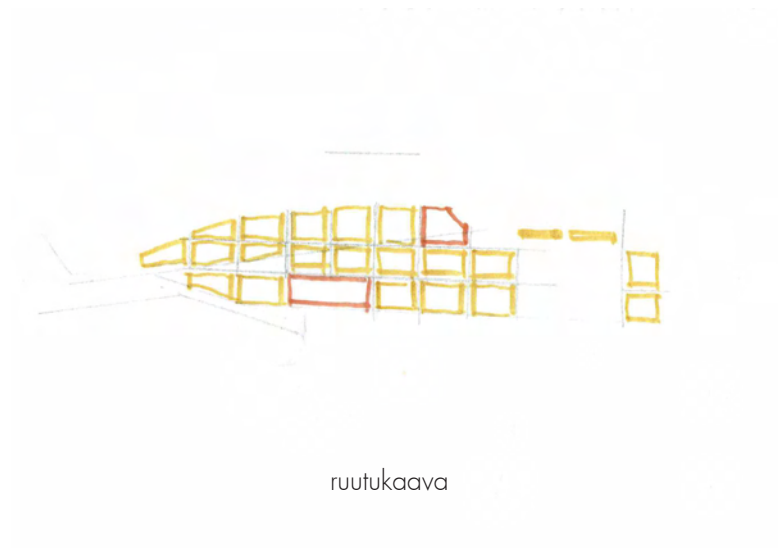

Luonnostelua

Tein ensimmäiset luonnokset suunnitelmasta, kun olin perehtynyt alueen historiaan ja nykytilaan, ja aloin hahmottamaan sen ominaisuuksia vahvuuksineen ja heikkouksineen. Tässä vaiheessa en vielä ollut keskustellut kaupungin tavoitteista yleiskaavoituksen kanssa ja ensimmäisten luonnosten lähtökohdat ovatkin vahvasti alueessa itsessään ja kulkuyhteyksien luomisessa tulevaisuuden kaupungin kasvutavoitteiden ja palvelurakenteen kehittämisen sijaan.

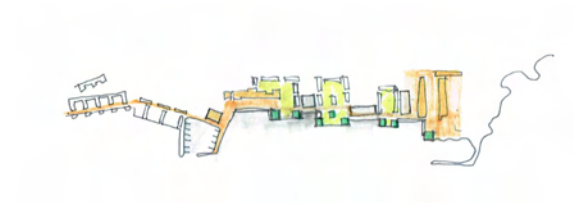
Luonnokset olivat suuntaa etsiviä ja niiden kautta hahmottui alueen luonne urbaanina keskustaan tiiviisti liittyvänä kaupunkirakenteena. Luonnokset vihreyden keskeelle lomittuvista kortteleista tuntuivat lopulta vierailta näin keskeisellä ja jo rakentamisen valtaamalla paikalla. Myöskään Itkonniemen pientalojen mittakaavan laajempi tuominen alueelle kaupunkipientaloina ei mielestäni sopinut nykyiseen kaupunkirakenteeseen, vaikka aikoinaan Kuopio on nimenomaan ollut tiivis ja matala puutalokaupunki.

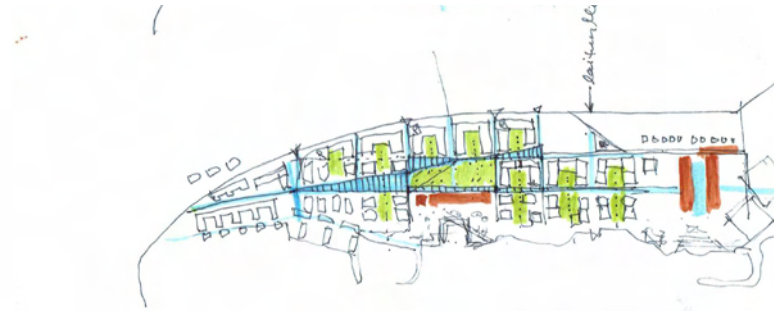
vanhojen tehtaiden
avautuminen järvelle

ranta

rakenteen vaihtelevuus
kortteleittain

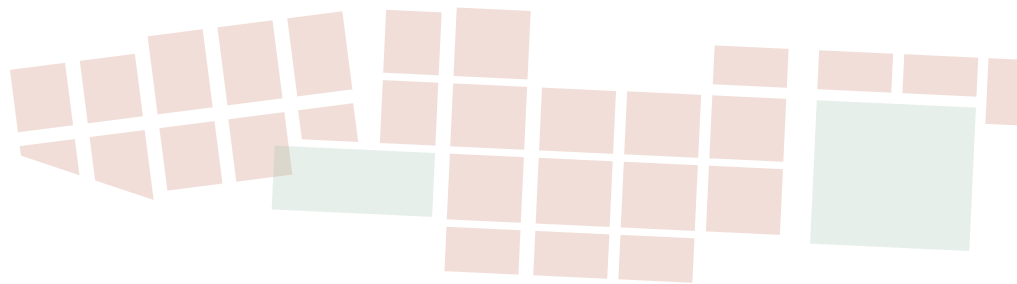
näkymät asunnoista
koko alueelta

SUUNNITELMA

Suunnitelman lähtökohtana on vanhojen tehtaiden ympärille muotoutuva elävä kaupunkirakenne. Erikokoiset ja tyyppiset aukiot, katutilat, puistot ja reitistöt luovat ympäristöä, jossa on tilaa kaupunkilaisten omachtoiselle toiminnalle, ihmisten kohtaamisille ja vehreydelle. Alue kytkeytyykin tiiviisti olemassa oleviin rantareitteihin ja luo siihen uuden kaikkia kaupunkilaisia houkuttelevan osan. Reitin varrella ovat myös molemmat vanhoista tehtaista ja tarjoavat kulkijalle mahdollisuuden erilaisiin aktiviteetteihin – tai vain pysähtymiseen vanhan tiiliseinän viereen katselemaan avautuvia järvimaisemia.

Luonteva rakenne alueelle syntyy ruutukaavasta, joka ottaa koordinaattinsa keskustasta ja siihen nähden noin 10 asteen kulmassa olevasta Itkonniemen rannan ja Männistön kortteleista. Vanhat säästettävät rakennukset ja olemassa olevat tiet muokkaavat ruutukaavasta hienoisesti vaihtelevan. Alueen viihtyvyydelle tärkeitä vapaita tiloja, aukioita, syntyy rakenteen nivelkohtiin ja kohtauspisteisiin: sinne missä tapahtuu koordinaatiston muutos, ruutukaava kohtaa vanhan rakennuksen tai kulkuyhteydet kohtaavat. Tällöin aukiot eivät jää irrallisiksi elementeiksi alueella vaan kiinnittyvät niin fyysisesti kuin

mielikuvienkin tasolla aluerakenteeseen. Vanhat tehtaot saavat tilaa ympärilleen ja avautuvat järvimaisemaan. Tavoitteena ei ole kuitenkaan vanhojen rakennusten museointi ja monumenteiksi eristäminen, vaan vanhoihin rakennuksiin liitetään ja yhdistetään uutta rakentamista palvelemaan niiden tulevaa käyttöä, huomioiden kuitenkin vanhan rakenteen tunnistettavuus ja arkkitehtuurin yhteensopivuus.

Selkeä ruutukaava antaa alueen tulevaisuuden vaihteiselle rakentumiselle selkeän perustan, jossa eri aikaan valmistuvat korttelit ja kortteliryhmät luovat alueelle kerroksellisuutta kuitenkaan tekemättä aluerakenteesta sekavaa. Vanhoihin tehdasrakennuksia täydennetään uudella rakentamisella, joka palvelee niiden tulevaa käyttöä. Arkkitehtuuri on nykyaikaista, mutta sen lähtökohdat ovat vanhassa. Materiaaleina ovat Fanerin alueella punatiili, metalli, puu ja betoni, ja Rullan ympäristössä rappaus, metalli, betoni ja rannan lähellä myös puu.

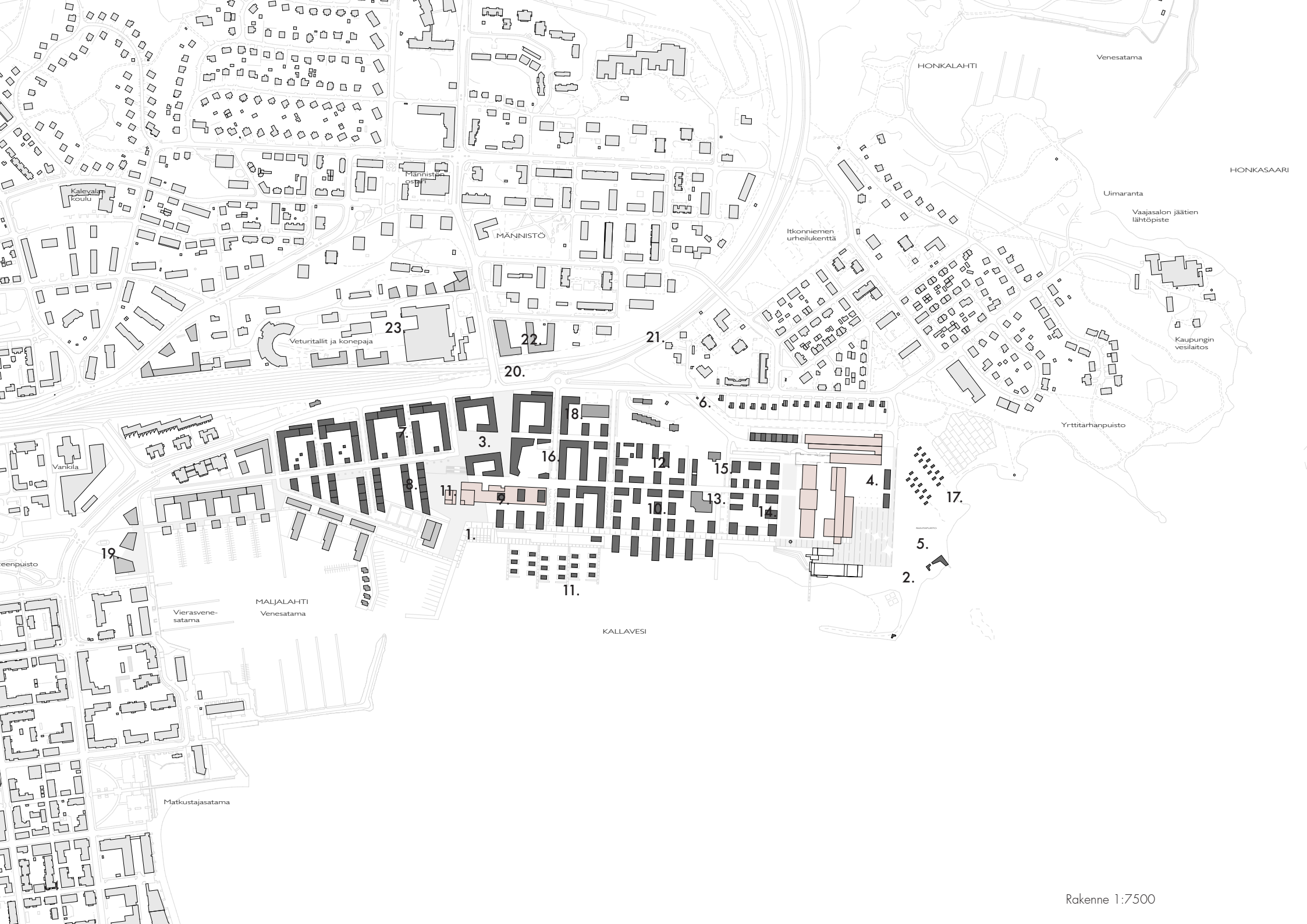
Liikenne ja yhteydet

Alueen liikennetarkaisu perustuu Itkonniemen kadun syöttöliikenteeseen ja jo olemassa olevaan läpiajoyhte-

yteen Sammonkatua pitkin, joilta paikatoliikenne syötetään hitaasti liikennöitäville paikatuskaduille. Pääosa alueen autopaikoista on sijoitettu rinteeseen luontevasti syntyvien pihakansien alle. Jotta rantareitti voidaan erottaa täysin rantareitistä, tapahtuu rantakortteleiden paikotus pääasiassa päiväkodin viereisen korttelin alle rakennettuun parkkihalliin. Pieni julkisessa tilassa tapahtuva kävelymatka autoille lisää alueen elävyyttä (Gehl 1987). Sammonkatu säilyy suunnilleen entisellä paikallaan, joka antaa mahdollisuuden toteuttaa pienteollisuusaluetta helpommin osissa. Rannan suunnassa poikittaiset kadut mukailevat myös nykytilaa ja avaavat näkymiä alueen poikki.

Syntyvä kaupunkirakenne suosii kevyen liikenteen kulkijaa. Rantareitin lisäksi kulkee alueella rannan suuntaisesti tehtaita yhdistävä pihamainen raitti, jossa autoille on sallittu vain huoltoajo. Aivan rannassa puolestaan jalankulkija voi kävellä järven reunaa myötäillen rantalaituria pitkin ja rantatalojen alitse, joiden jälkeen alkaa hiekkapintainen rantareitti kohti yrttitarhan metsäisiä polkuja.

1. Rantareitti

- alueen keskeinen kevyen liikenteen väylä
- yhdistyy keskustan rannoilla kiertävään rantareittiin

2. Rantapuisto

- rantapuisto on rakennettu ja luonnon kohtaamispaikassa ja sen suunnittelu ideapohjana on hylättyjen tehdasalueiden estetiikka

3. Linkkitorin ja Aallonmurtajanaukion tilasarja

- alueen kevyen liikenteen "hot spot", joka yhdistyy luontevasti myös julkisen liikenteen reitistöön
- elävien kaupunkitilojen sarja
- Linkkitorin reunoilla liiketiloja, jotka voivat levittää toimintansa myös torille
- aukoiden sarjaan liittyvä leikkipuisto, välineitä lapsille ja senioreille

4. Faneritehdas

- monipuolinen toimijoiden kudelma, joita yhdistää kestävä kehityksen arvot

5. Tapahtumatila

- mahdollisuus konserttien tai vaikka sirkuksen vierailuun

6. Uusi ratakuilun ajoyhteys

- Fanerin alueelle saavutaan omaleimaista reittiä, joka painaa käynnin mieleen

7. Hybridikorttelit

8. Välikorttelit eli "rinnelinnat"

9. Rullatehdas

- kokeilevia, tulevaisuuden asumismuotoja ja arjen palveluja

10. Rantakorttelit

11. Asuntolaivat

- asuntolaivat antavat mahdollisuuden asua aivan veden äärellä
- sopivat hyvin sijoitettavaksi tehdasrakennusten edustalle, koska matalina eivät peitä niiden maisemayhteyttä
- alue voidaan korvata helposti myös venesatamalla, mikäli kelluvat asunnot eivät toteutuisi

12. Metsäkorttelit

- lomittuvat olemassa olevaan mäntymetsään
- antavat vahnalle rivitalolle tilaa hengittää

13. Toimitalo

- vuonna 2010 rakennettu toimisto on vielä nuori purettavaksi, joten ruutukaava elää sen kohdalla luoden pienen aukion sen eteen
- myöhemmin paikalle on helppo rakentaa korttelia täydentävä osa

14. Kulttuurikorttelit

- rakennukset sopeutuvat mittakaavaltaan vanhaan massaan
- muodostavat aukion Fanerin eteen

15. Vanha tehtaanjohtajan asunto puistoinen

- luonteva paikka aluetalolle tai päiväkodille

16. Päiväkoti

- sijainti alueen ytimessä
- helppo saavutettavuus koko alueelta

17. Kesämajat

- vuokrattavia siirtolapuutarhatyypisiä mökkejä

18. Pistokadut

- mahdollistavat näkymät alueen poikki järvelle

19. Liittyminen keskustaan

- keskustan ja itkonniemen liitoskohta on tärkeä paikka sekä alueiden yhdistymisen että kaupunkiin saapumisen näkökulmasta
- voitaisiin sijoittaa esimerkiksi paviljonkimaisia satama- tai museorakennuksia, jotka eivät estä näkymiä Maljalahdelle

20. Sillan seutu

- alueelle on pohdittu kannen rakentamista
- suunnitelmassa puusto on harvennettu näköyhteyden parantamiseksi
- molemmin puolin rataa suunnitellut korkeahkot rakennukset lähentävät alueita

21. Itkonniemen ohitustie

22. Kaupan tila

- varaus noin 1000kem² päivittäistavarakaupalle

Pinta-ala- ja autopaikkalaskelma

kortteli	muoto	kem ²	ap/kortteleissa
1	sekoittuva	8100	85
2	sekoittuva	8800	88
3	sekoittuva	9700	135
4	sekoittuva	9500	90
5	sekoittuva	7650	50
6	sekoittuva	8900	90
7	asuinker.	5600	40
8	asuinker.	9000	70
9	asuinker.	10000	90
10	palveluas.	4800	-
11	päiväkoti	1500	16
12	asuinker.	8850	310
13	pientaloja	4700	24
14	sekoittuva	5200	-
15	asuinker.	11000	105
16	asuinker.	8300	-
17	asuinker.	9500	-
18	sekoittuva	5700	64
19	asuinker.	4800	52
20	asuinker.	1700	18
21	kesämajat	450	18
22	liiketiloja	17000	42+150
23	as.laivoja	1450	-
yht.		<u>156 800</u>	1537
		katupysäköinti	298
		autopaikat yht.	<u>1835</u>

Julkiset kaupunkitilat

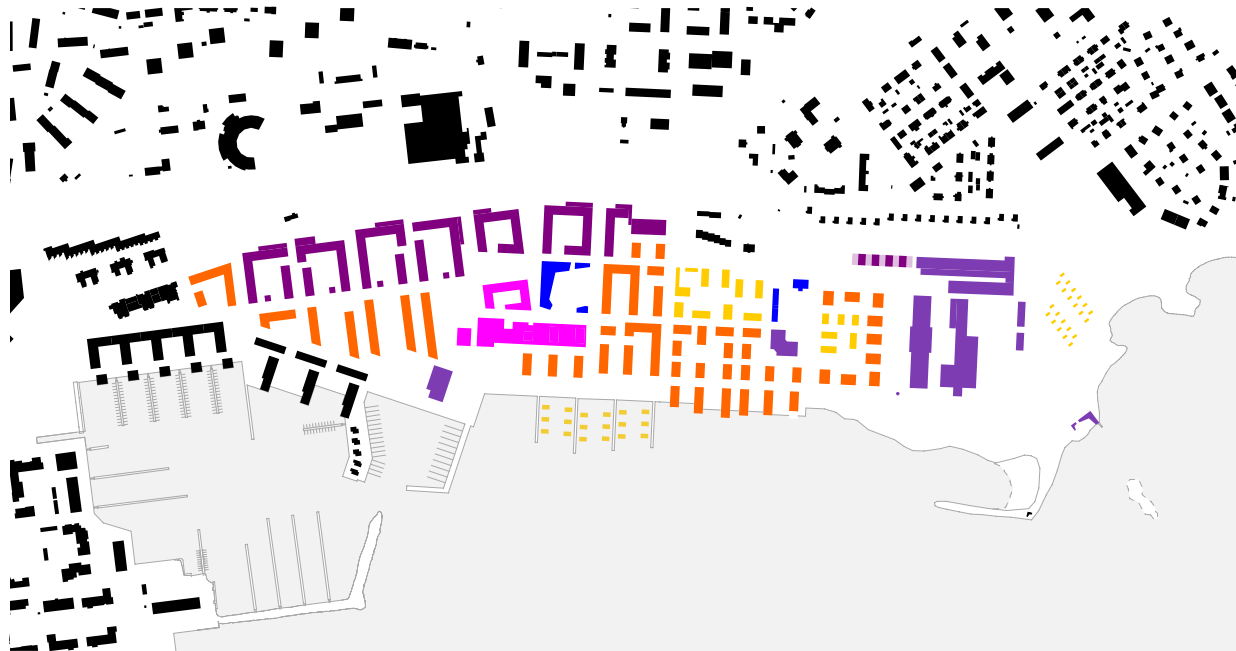
- aukiot ja torit
- jalankulkijavaltaiset katualueet/kävelykadut
- rakennettu puisto
- metsämainen puisto

Suunnitelman tärkeimmät julkiset tilat muodostuvat kahden vanhan tehtaan ja rannan ympärille. Rullan alueen aukioiden luonne kietoutuu päivittäisen käytön ympärille, kun taas Fanerin lomaan muodostuvat aukiot tarjoavat tiloja erilaisille vaihtuville tapahtumille ja vapaa ajan viettoon.

Liikenne ja paikoitus

- Autotie
- Syöttökatu
- Pihakatu
- Kevyen liikenteen reitti
- Puistotie/polku
- Pihakansi

Toiminnot

- julkiset palvelut
- palveluasuminen
- sekoittuvat toiminnot, enimmäkseen asumista
- sekoittuvat toiminnot, enimmäkseen liiketiloja
- kerrostalo
- pientalo

Uuden kaupunginosan toiminnot ovat monipuolisia, samoin kuin asumisen vaihtoehdot. Keskustaa tukevan kaupan ja toimitilojen tilat on sijoitettu pääosin Itkonniemenkadun varteen sekoittuvien toimintojen kortteleihin, joihin on luontevaa myös yhdistää myös suurempia toimistoja. Pienempiä liiketiloja ja asuntoihin yhdistyviä työtiloja on eri puolilla aluetta katujen ja kujien varsilla.

Vaiheittaisuus

Alueen suunnittelussa toteutuksen vaiheittaisuus on ollut keskeinen tekijä jo ruutukaavan kortteleita muodostettaessa sallien mahdollisimman joustavan alueiden käyttöönoton alueiden vapautuessa. Kaaviossa violetit alueet ovat akuuteimpia, punasävyiset jo toteutettavissa ja vihreät vielä aktiivisessa käytössä.

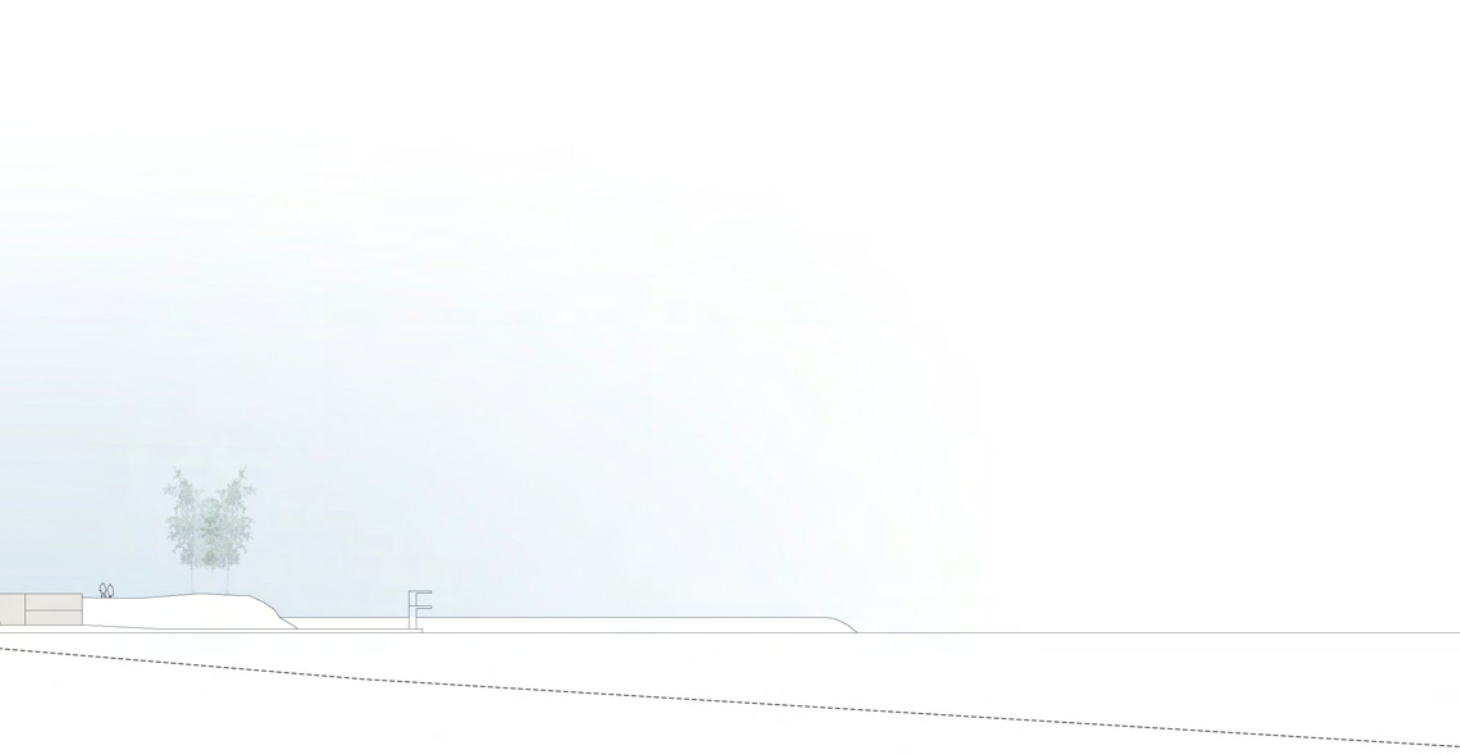
Leikkaus kulttuurikortteleiden läpi 1:1000

Aluejulkisivu järveltä 1:2500

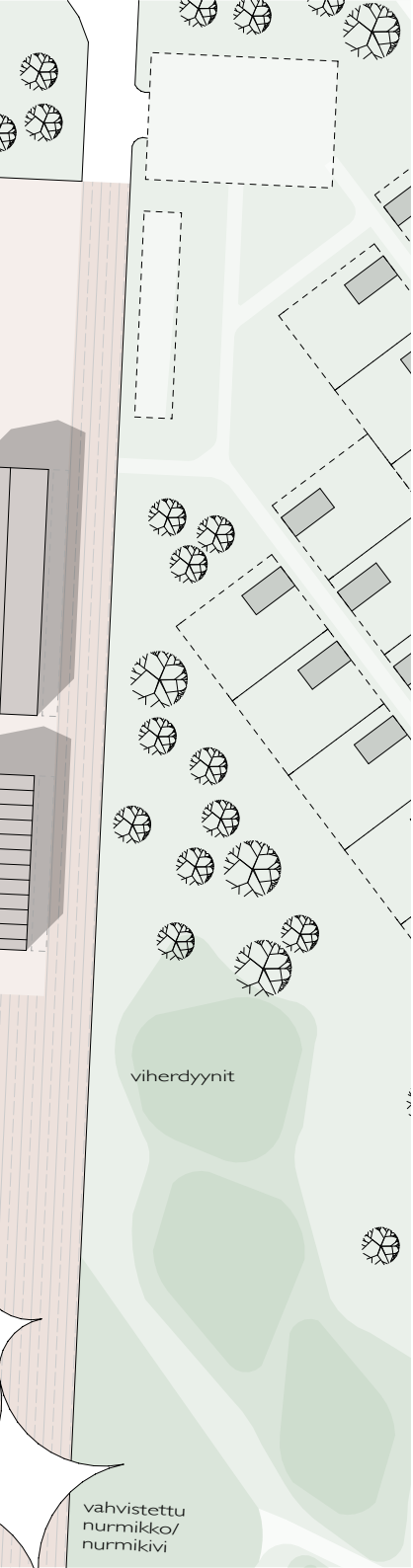

Aluejulkisivu Itkonniemenkadulta 1:2500

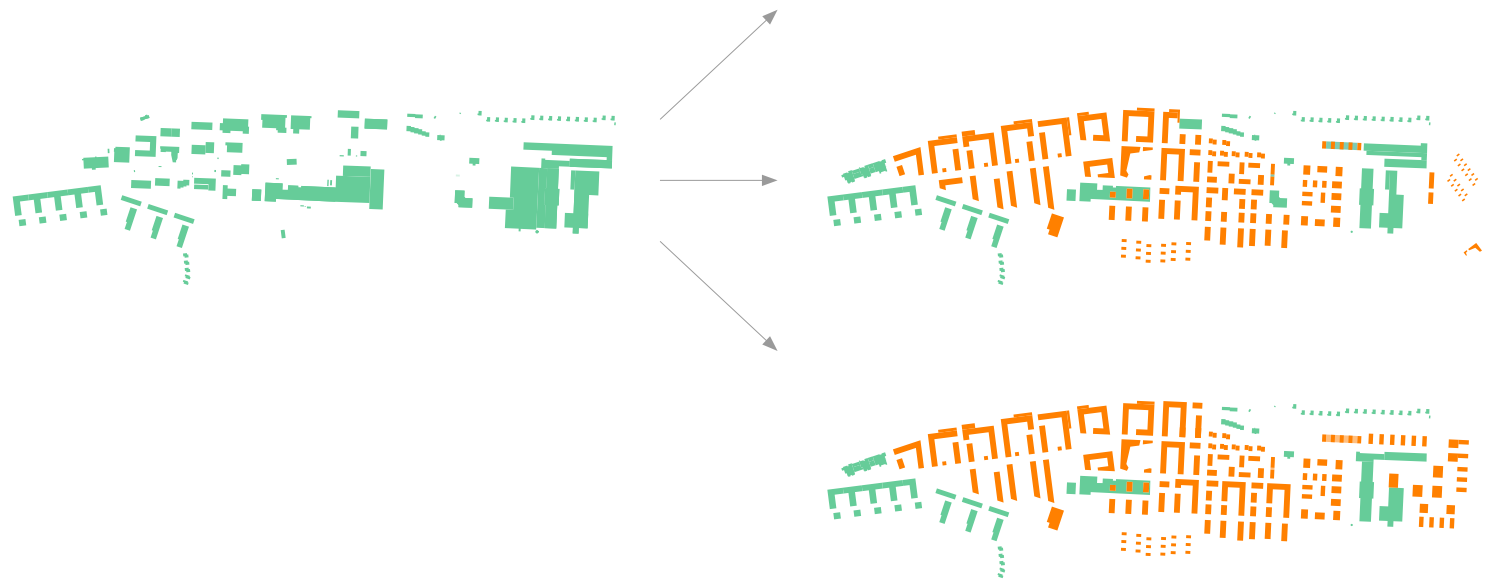

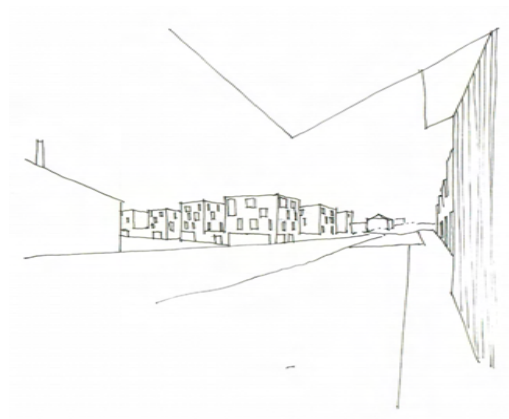

Suunnitelman toteutumisen
skenaarioita

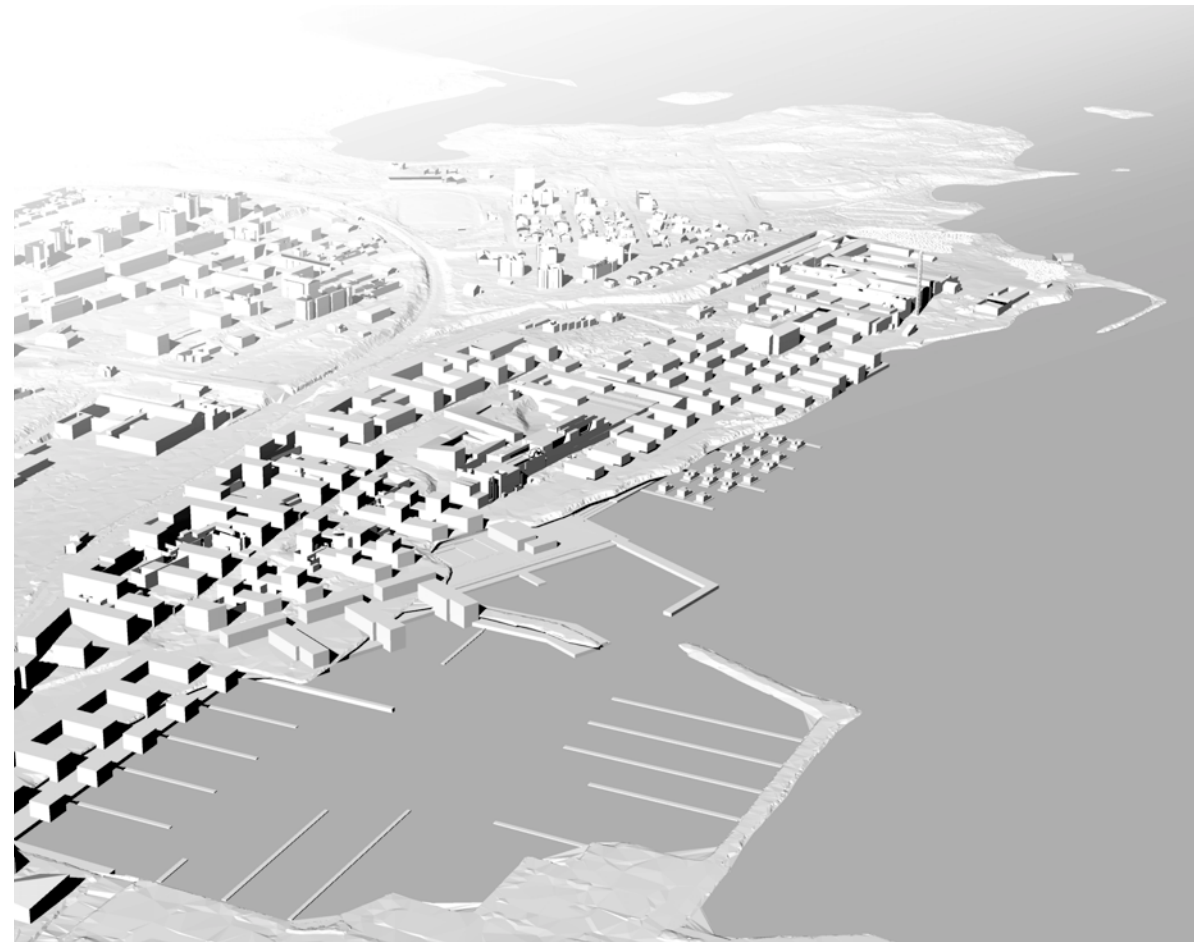

Hahmotelmia Fanerin
alueen yläpihalta

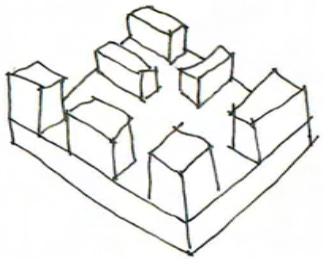

Uusi aluesuunnitelma istutettuna vanhaan rakenteeseen.

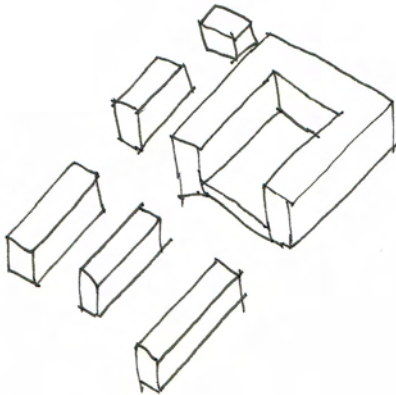

Suunnitelman korttelityyppejä

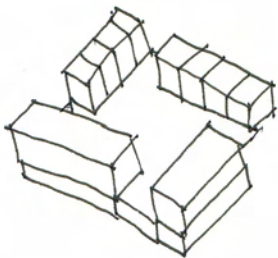
Kulttuurikorttelit

- taide osana arkkitehtuuria
- vaihtoehtoja kerrostaloasumiseen
- loft-asuntoja
- kivijalassa työ-, liike- ja kerhotiloja, katoilla yhteisiä terasseja

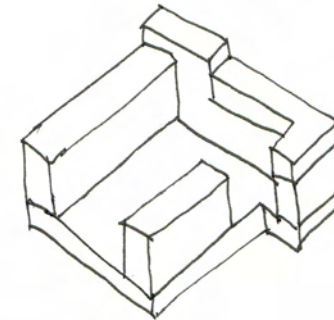
Rantakorttelit

- asumista veden ääressä
- mahdollisuus uimiseen ja veneen kiinnittymiseen omassa korttelissa, tai talvella sukset /luistimet jalkaan ja jäälle
- kaikilla näkymät järvelle
- tilavat parvekkeet
- autottomia kortteileita, joiden asukkailla mahdollisuus autopaikkaan parkkihallissa

Erilaiset kaupunkipientalot

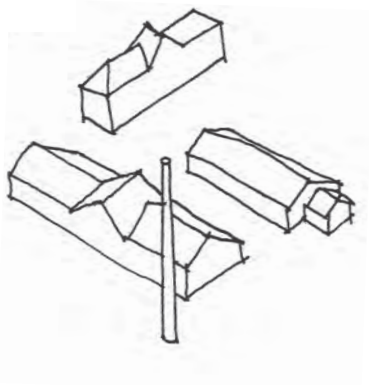
- pienimittakaavaisempaa asumista lähellä keskustaa, kuten paritaloja, rivitaloja, kaupunkipientaloja (townhouse), pienkerrostaloja
- sopivia kohteita ryhmärakennuttamiseen
- integroituja työtiloja kadunvarressa
- useimmilla oma piha
- yksilöllisiä ratkaisuja
- rikastuttavat kaupunkirakennetta

Hybridikorttelit

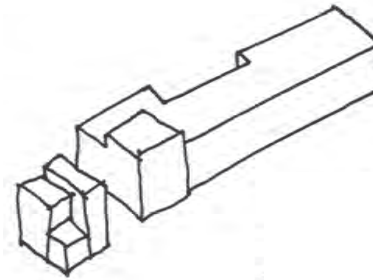
- eri toimintoja samassa korttelissa: asuin-, toimisto- ja liiketiloja
- myös alueella jo olevan kaltaista pienteollisuutta kuten pesuloita, huoltoliikkeitä, autotarvikkeita jne.
- kortteileiden kivijalkaan sijoittuvat autopaikat ja liiketilat, jotka voivat myös osittain työntyä ulos massasta; ylemmissä kerroksissa asuntoja, Itkonniemenkadun varrella myös toimistoja
- rakennusmassat muodostavat u-kortteileita, jotka rajaavat Itkonniemenkatua pohjoisesta ja avautuvat kohti etelää ja Kallavettä
- paljon näkymiä järvelle: rinne laskee kortteileiden eteläpuolella ja lisäksi edustan kortteileiden etelä-pohjoissuuntainen massoittelu mahdollistaa esteettömät näkymät korttelien läpi
- rajautuminen Sammonkadulle tiivis, jossa vuorottelevat korkeat päädyt ja matalammat osat (liiketiloja, paikoitusta, yhteistiloja)
- pihoilla korttelitalot ja katolla saunaosastot järvinäkymän

Vaihtoehtoja vanhojen tehtaiden
uusista toiminnoista

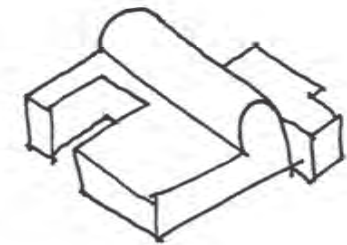
FANERi
ekologisen elämän keskus
entinen vaneritehdas

- tukee kestäväää elämäntyyliä
- kierrätys, korjaus, vaihtaminen
- tiedon saanti ja uuden oppiminen
- käsillä tekeminen
- ulkona liikkujan pysähdyspaikka
- maatilatori
- pienimuotoista ruokatuotantoa
- luovaa toimitilaa
- ravintoloita/kahviloita
- järjestötiloja

RULLA
tulevaisuuden asumista
nykyinen ovitehdas

- ruokapalveluja
- liikuntapalveluja
- terveyspalveluja
- hyvinvointipalveluja
- jaettuja tiloja
- yhteisöasumista
- varakoteja

KULTTUURIPAJAT
kulttuuri- ja taidekeskus
entinen VR:n konepajan alue

- taiteilijoiden työtiloja
- galleria ja näyttelyitä
- vapaan tekemisen tilaa
- loft-asumista
- seminaari- ja kongressitiloja
- auditorio

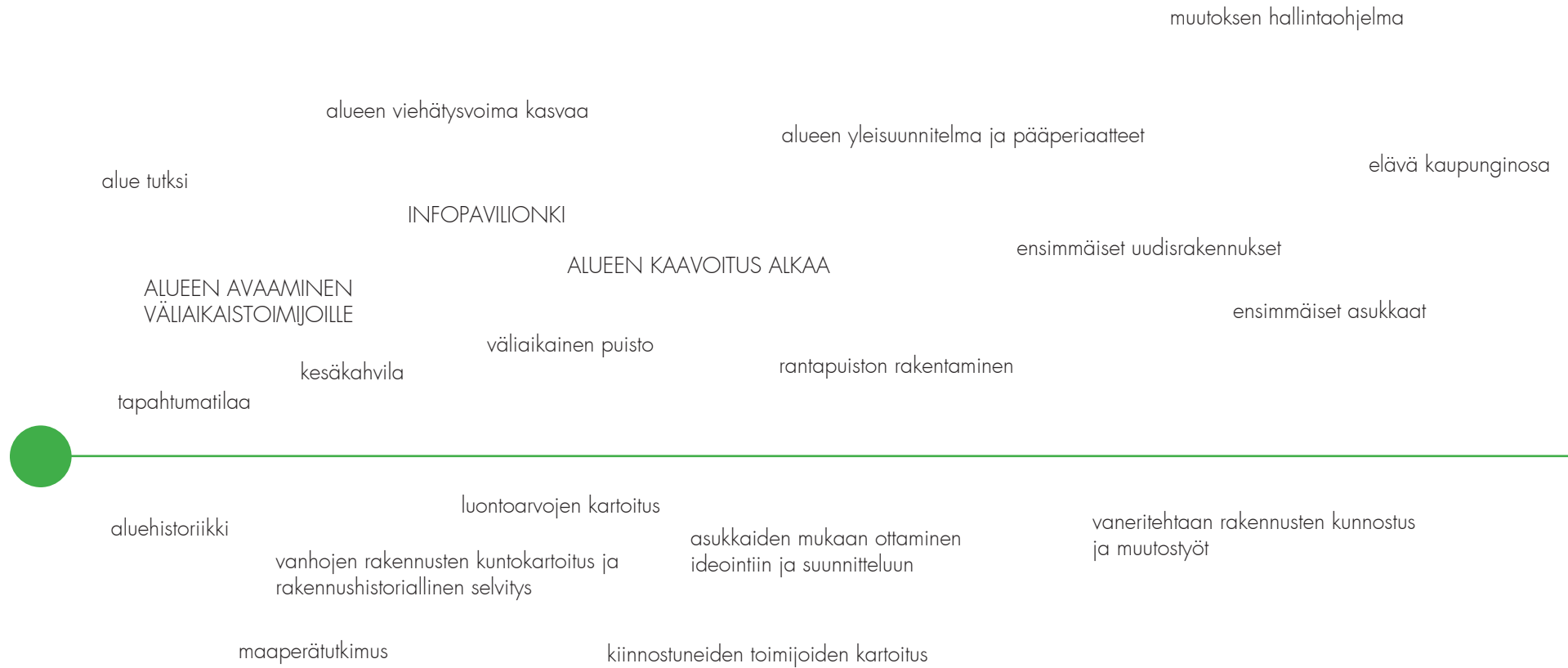

AIKAJANA

alueen kehityksen alkuvaiheita

*Horsmat ovat vallanneet aiemmin toimeliaan tehtaan
pihan, vadelmapuskat notkuvat marjojen painosta vanhan
tukkienliuotusaltan reunalla. Ihmisen tuoma toiminta on
hiipunut ja luonto on alkanut jälleen ottaa vallan. Seison
vanhan vaneritehtaan pihalla ja katselen ympärilleni.
Tunnelma on pysähtynyt ja kiehtova.*

Kuva ja teksti ensikäynniltäni Itkonniemen teollisuusalueella.

LOPUKSI

Itkonniemen ranta on suuri alue, eikä tule rakentumaan hetkessä. Esittämäni suunnitelman on ajateltu rakentuvan useamman vuosikymmenen aikana, ja ajoittuvan pitkälti alueella olevien toimijoiden mukaan. Toisaalta osa suunnitelmasta voisi toteutua jo lähivuosina ja tärkeimpänä alueen kehittymisen kannalta näen sen avaamisen asukkaille. Tehtaan toiminta on loppunut kymmenen vuotta sitten, ehkä nyt olisi aika avata portit virallisestikin alueelle. Tätä kautta monen mentaalisen kartan ulkopuolella ollut paikka löytyisi.

Toivon monien muiden kokevan saman elämyksen ja yllätyksen kuin minä mennessäni ensi kertaa tutustumaan alueeseen. Itkonniemi sai minut ”käännytettyä” heti ensimmäisellä käynnillä ja aloin arvostamaan aluetta ja sen erityispiirteitä.

Diplomityön aiheen valinta ei ollut aluksi yksinkertaista, sillä kiinnostavia aiheita ja teemoja on paljon. Lopulta huomaa kuitenkin työstä kasvaneen kokonaisuuden, joka käsittelee juuri minulle tärkeitä teemoja ja liikkuu kaupunkisuunnittelun, restauroinnin ja kestävä kehityksen alueilla.

LÄHTEET

KUVAT

Kuvateksteissä käytetyt lyhenteet:

Kuopion kaupunki (KK)

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo (KKH)

Maanmittauslaitos (MML)

Museoviraston kuva-arkisto (MV)

Sivujen 22-25 esimerkkien kohdekuvat internetistä google -haulla kohteen nimellä.

Muut kuvat tekijän.

ARTIKKELIT ja JULKAISUT

Bock, Lars Nicolai. Transformation. Arkitektur DK 3/2011.

Harlang, Christoffer. 1+1>2. Arkitektur DK 3/2011.

Elgaard, Peder. Transformation and restoration in an international perspective. Arkitektur DK 3/2011.

Koponen, Olli-Paavo. Towards transformation. Arkkitehti 3/2013.

Kuopion seudun kulttuuriympäristö seutukunnan vahvuudeksi: Kulttuuriympäristöselvitys Kuopion seudun maakuntakaavaa varten (2006). Pohjois-Savon liitto.

KIRJAT

Gehl, Jan (1987, revisited ed. 2011). Life Between Buildings: Using Public Spaces. Island Press, Washington.

Harlang, Christoffer (2013). Lost and found: Architectural transformations. Toim. Christoffer Harlang, yhteistyössä Charlie Steenberg, Nicolai Bo Andersen and Victor Boye Julebæk. The Royal Danish Academy of Fine Arts, School of Architecture, Design and Conservation, Kööpenhamina.

Kovanen, Kirsi (2014). Rakennussuojelu ajassa. Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta. Toim. Kirsti Kovanen, Margaretha Ehrström, Maunu Häyrynen, Marjo Vepsä ja Aura Kivilaakso. ICOMOS Suomen osasto ry., Porvoo.

Lehtovuori, Panu (2010). Experience and conflict: the production of urban space. Ashgate, Farnham.

Rahikainen, Eino (1975). Hallman tek' sen! 100 vuotta yrittäjätoimintaa samassa suvussa. Joensuu.

Rieki, Helena (2005). Kuopion kaupungin rakennushistoria. Kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875. Kalevaprint Oy, Oulu.

Romppanen, Joonas (1993). Pehmeä tiili : vanhojen tehdasrakennusten ja teollisuusympäristöjen säilytys ja uuskäyttö / toim. Joonas Romppanen. Keksi-Suomen läänin taidetoimikunnan julkaisuja 1, Jyväskylä.

Siippainen, Olavi (1943). Suuntana läntinen. WSOY, Porvoo.

INTERNET

Kuopion kaupunki.

<http://www.kuopio.fi>

Kuopion kulttuuriympäristöstrategia.

<http://www.kulttuuriymparisto.kuopio.fi/>

Kuopion uudet asuinalueet.

<http://www.kuopioonasumaan.fi/index.php?id=28&kieli=1>

David Chipperfield Architects, Neues Museum.

http://www.davidchipperfield.co.uk/project/neues_museum

Entasis, Carlbergin alue.

<http://entasis.dk/1138>

Latari, Ikonniemen, Linnanpellon ja Männistön asukaslehti. Ikonniemestä Kuopion Riviera?

<http://kuopiossa.fi/documents/170039/0/latari-1-2005.pdf>

Urbaanit kesannot ja kiinnostava luova kaupunki.

<https://www.yumpu.com/fi/document/view/23076810/urbaanit-kesannot-ja-kiinnostava-luova-kaupunki-rauma>

